

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
 ΤΟΥ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ
 ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1969

Τὰ ἀπὸ πολλοῦ ἐκκρεμοῦντα σοβαρὰ ζητήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐπιλυθοῦν οὐδὲ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος 1969. Παρὰ ταῦτα, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ τρίτον τῆς θητείας μου ὡς διευθυντοῦ αὐτοῦ, συνεχίσθη ἀμείωτος ἡ πολυμερῆς δραστηριότης τοῦ ἰδρύματος, τῆς ὁποίας ἔκθεσιν παρέχω κατωτέρω κατὰ τὸν καθιερωθέντα ἤδη τύπον καὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν δύο προηγουμένων ἐκθέσεών μου*.

Α'. ΕΡΓΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

1) Τὸ σημαντικώτερον ἀνακαινιστικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπραγματοποιήθη ἐφέτος ὑπῆρξεν ἡ ριζικὴ ἀνακαίνισις τῆς ἀποδεσμευθείσης, διὰ τῆς ἐξώσεως τῶν ἐνοικιοστασιακῶν μισθωτῶν, διωρόφου οἰκίας ἐν Castello 3384, ἣτις ἀπὸ ἡρειπωμένης μονοκατοικίας μετερρυθμίσθη εἰς τρία καινουργῆ πολυτελῆ διαμερίσματα (δύο τῶν 6 καὶ ἐν τῶν 2 δωματίων). Τὰ διαμερίσματα ταῦτα ἐξεμισθώσαμεν ἀμέσως, τὰ δύο πρὸς 80.000 ἔκαστον καὶ τὸ τρίτον πρὸς 40.000 ἰταλ. λιρ. *Υπολογίζομεν ὅτι ταχέως θὰ ἐκμισθώσωμεν καὶ τὰς δύο ἰσογείους ἀποθήκας πρὸς 30.000 λιρ. Τοιοῦτοτρόπως ἀπεκτήσαμεν νέον σταθερὸν μηνιαῖον εἰσόδημα ἐκ λιρ. 230.000, ἧτοι ἐτήσιον εἰσόδημα ἐκ λιρ. 2.860.000, ἔναντι τοῦ ἐκ 300.000 λιρ. μόνον παλαιοῦ ἐτησίου εἰσοδήματος, ἧτοι ἠῤῥξήσαμεν τὰς μελλοντικὰς ἐτησίου προσόδους τοῦ Ἰνστιτούτου κατὰ λιρ. 2.560.000. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἀντιπροσωπεύει τὰ 6% περίπου τοῦ ὅλου ἐτησίου προϋπολογισμοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐδαπανήθησαν διὰ τὴν ἀνακαίνισιν ταύτην 17.500.000 λιρ. περίπου, προκύπτει ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο ἀπέφερεν ἐτήσιον εἰσόδημα 15%, ἄρα ἡ τοποθέτησίς του ὑπῆρξεν ἐξαιρετικῶς ἐπωφελῆς. Τὸ προηγούμενον τοῦτο εἶναι λίαν ἐνθαρρυντικὸν καὶ διὰ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς ἐτέρας ἐκκενωθείσης ἐπίσης μεγάλης τριωρόφου οἰκίας ἐν Castello 3414-15. Δυστυχῶς, ἡ ἀνακαίνισις αὕτη, ἣτις προϋπολογίζεται ὅτι θὰ ἀπαιτήσῃ περὶ τὰς 40.000.000 ἰταλ. λιρ. (= 2.000.000 δρχ.), εἶναι εὐνόητον ὅτι δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἐκ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου. Θέλομεν ὅμως νὰ ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἐξευρεθῇ τρόπος, ἵνα ἀναληφθῇ ἡ δαπάνη αὕτη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου πρὸς περαιτέρω βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Ἰνστιτούτου.

2) Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐλὴν τοῦ Campo dei Greci ἐβάφησαν αἱ πλάγαι θύραι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἀνενώθησαν τὰ σχοινία τοῦ παλαιοῦ ὥρολογίου τοῦ ἑλληνικοῦ κωδωνοστασίου, διὰ νὰ συνεχίσῃ τοῦτο νὰ σημαίνῃ τὰς ὥρας.

* Ἐκ τούτων ἡ μὲν τοῦ ἔτους 1966/1967 ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ «Θησαυρίσματα», τόμ. 4 (1967), σ. 225-241, ἡ δὲ τοῦ ἔτους 1968 αὐτόθι, τόμ. 5 (1968), σ. 255-287.

3) Εἰς τὸ παρὰ τὴν Φλαγγίνειον κομφὸν κτήριον τοῦ Longhena (Scoletta) ἐκλείσθησαν αἱ ρωγμαὶ τῆς μνημειώδους προσόψεως, δι' ὧν εἰσέδουε τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς εἰς τοὺς τοίχους καὶ διεβίβρωσκε τὴν οἰκοδομήν. Ἐπεσκευάσθη ἐπίσης ὀριστικῶς, διὰ προσθήκης φύλλων ἐκ λευκοσιδήρου, ἡ στέγη τοῦ ἐν τῷ κτηρίῳ τούτῳ μικροῦ δωματίου, ἔνθα φυλάσσεται τὸ πολύτιμον Παλαιὸν Ἀρχεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος.

4) Εἰς τὸ κτήριον τῆς παλαιᾶς Φλαγγινείου Σχολῆς, ἦτοι τὴν σημερινὴν ἔδραν τοῦ Ἰνστιτούτου, συνεπληρώθη ἡ βαφὴ τῶν διαδρόμων καὶ τῶν δωματίων τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου ὀρόφου. Ἐξευρέθη ἐπίσης τρόπος ἐπιδιορθώσεως διὰ πεπειραμένων τεχνιτῶν τοῦ παλαιοῦ καὶ ἐφθαρμένου ἀνεγκυστήρος, ἀποφευχθείσης τῆς βαρεῖας δαπάνης ἀγορᾶς νέου ἀνεγκυστήρος. Εἰς τὸ ἰσόγειον, ἔνθα παρετηρήθη σημαντικὴ βλάβη τῶν σωλήνων θερμάνσεως, διαβρωθέντων ἐκ τῆς ὑγρασίας ἕνεκα τῆς μὴ ἀπομονώσεως αὐτῶν κατὰ τὴν πρὸ δωδεκαετίας ἀνακαινίσιν, ἀντικατεστάθησαν οὗτοι διὰ νέων ἀπὸ τῆς εἰσόδου μέχρι τῆς κλίμακος. Ὑπάρχει δυστυχῶς φόβος, μήπως εὐρεθῶμεν συντόμως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πράξωμεν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοὺς ὑπολοίπους σωλήνας τῆς συνεχομένης βιβλιοθήκης. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι λίαν δυσχερῆς καὶ δαπανηρά, διότι οἱ σωλήνες εὐρίσκονται τοποθετημένοι ὑπὸ τὰ μάρμαρα, τῶν ὁποίων πρέπει διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἀποφευχθῆ ἡ θραῦσις. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἀνακαινιστικὸν ἔργον ἐν τῷ κτηρίῳ τούτῳ ὑπῆρξεν ἡ ἀποπεράτωσις τῶν τριῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀφεθέντων ἡμιτελῶν δωματίων τοῦ τρίτου ὀρόφου. Εἰς ταῦτα προσετέθησαν τὰ δάπεδα, αἱ θύραι καὶ αἱ ἠλεκτρικαὶ ἐγκαταστάσεις, συνεπληρώθησαν αἱ ὑδραυλικαὶ ἐγκαταστάσεις καὶ ἐγένοντο οἱ ἐλαιοχρωματισμοί, οὗτω δὲ κατέστησαν ἐπὶ τέλους κατοικήσιμα καὶ ἀπεφεύχθη ἡ περαιτέρω φθορὰ τῶν. Ἐπίσης ἐλήφθη μέριμνα πρὸς ἐφοδιασμὸν αὐτῶν διὰ τῶν ἀναγκαίων ἐπίπλων καὶ εἰδῶν ρουχισμοῦ. Σημειωτέον ὅτι τὰ τρία ταῦτα δωμάτια, ὑψηλά, φωτεινὰ καὶ εὐάερα, εἶναι τὰ ὠραιότερα τοῦ Φλαγγινείου μεγάρου. Τοιοῦτοτρόπως, ἐντὸς τριετίας, ἀντὶ ἕξ ἀπεκτίσαμεν δώδεκα ἐν ὅλῳ ὑπνοδωμάτια ἀρτίως ἐπιπλωμένα, ἦτοι ἡ εἰς χώρους φιλοξενίας δυναμικότης τοῦ ἰδρύματος ἐδιπλασιάσθη. Τὸ μέγαρον τοῦ Ἰνστιτούτου ἔπαυσε ἐπὶ τέλους νὰ παρουσιάζῃ τὸ δυσάρεστον θέαμα ἐγκαταλελειμμένης ἡμιτελοῦς οἰκοδομῆς.

5) Ἐν ὄψει ἀυξήσεως τῶν ἐρευνητῶν καὶ φιλοξενουμένων καὶ χάριν τῶν ὡς ἄνω νέων δωματίων ἠγοράσθησαν συμπληρωματικῶς ρουχισμοὶ καὶ κλινοσκεπάσματα.

6) Ἐτεσκευάσθη ὁ Ἐπιτάφιος καὶ ἡ βᾶσις τοῦ παλαιοῦ σταυροῦ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅστις χρησιμοποιεῖται τὴν Μεγ. Παρασκευὴν κατὰ τὴν περιφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου.

7) Συνεχίσθη ἡ συστηματικὴ καταγραφή τῶν παλαιόθεν ἀκαταγράφων βιβλίων, σκευῶν καὶ ἄλλων κινητῶν ἀντικειμένων τοῦ Ἰνστιτούτου, ὡς καὶ πάντων τῶν νεωστὶ προσκτηθέντων. Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐργασίας τῶν δύο ὑπαλλήλων τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ εἰς ἀντικατάστασιν τῶν παλαιῶν καὶ σχεδὸν ἀχρήστων ἠγοράσθησαν δύο νέαι γραφομηχαναὶ ἠλεκτρικαί, μία μὲ ἑλληνικοὺς καὶ μία μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας, καθὼς ἐπίσης καὶ μαγνητοφωνικὴ συσκευή ὑπαγορεύσεως ἐγγράφων. Ὡσαύτως ἠγοράσθησαν κατάλληλα μεταλλικὰ γραφεῖα καὶ καθίσματα διὰ τὴν αἴθουσαν τῆς γραμματείας, διατεθέντων τῶν μέχρι τοῦδε ἀκαταλλήλων ξυλίων ἐπίπλων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς βιβλιοθήκης. Ἐξ ἄλλου, πρὸς ἀναπαραγωγὴν διὰ μικρᾶς δαπάνης φωτοτυπικῶν ἀντιγράφων παλαιῶν ἐγγράφων καὶ σπανίων ἐντύπων, προέβημεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἀρτίου φωτοτυπικοῦ μηχανήματος.

νήματος τῆς Ἑταιρείας Olivetti, τοῦ τύπου «Coria II», τοῦ καὶ εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰς βιβλιοθήκας τῆς Ἰταλίας χρησιμοποιοιμένοι. Τὸ κόστος τῶν ἀντιγράφων τῆς συσκευῆς ταύτης εἶναι πολὺ μικρὸν (μόλις 20 λιρ., ἥτοι μία δραχμὴ κατὰ δισέλιδον) καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ ἀποφεύγωμεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ δαπανῶμεν, ὡς πρότερον, σημαντικὰ ποσὰ διὰ τὴν ὑπὸ ἐπαγγελματίου φωτογράφου ἀναπαραγωγὴν τῶν τοιούτων ἐγγράφων ἢ ἐντύπων.

Παρὰ τὰ ἀποκτηθέντα τεχνικὰ ταῦτα μέσα, ὁ φόρτος τῆς διοικητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ ἰδίᾳ ἢ διεξαγωγῆ τῆς μεγάλης ἀλληλογραφίας τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐρωτωμένου σχεδὸν καθ' ἡμέραν ὑπὸ διαφόρων ἐρευνητῶν πανταχόθεν, ἀναγκάζει τοὺς δύο ὑπαλλήλους αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸν διευθυντὴν, νὰ ἐργάζωνται σκληρῶς καὶ καθιστᾷ ὁλοὲν καὶ περισσότερον ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην τῆς συμπληρώσεως καὶ αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ του.

Β'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Ἰνστιτούτου συνεχίσθη καὶ κατὰ τὸ 1969 ἀποδοτικὸν πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ κατωτέρω συνοπτικὸς ἀπολογισμὸς αὐτοῦ.

1) ΕΡΕΥΝΗΤΑΙ

Ἡ ὑποτροφία τοῦ ἐρευνητοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Ἀριστείδου Στεργέλλη παρετάθη ἐκ νέου, τῇ προτάσει μου, δι' ἀποφάσεως τῆς Ἐποπτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τρίμηνον, ἥτοι ἀπὸ 21 Ἰουνίου μέχρι 20 Σεπτεμβρίου 1969, ὁπότε οὗτος ἀνεχώρησεν εἰς Ἀθήνας. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς παραμονῆς του εἰς τὸ Ἰνστιτούτον, ὁ κ. Στεργέλλης, ὁλοκληρώσας τὴν ἀρχεῖακὴν ἔρευναν καὶ τὴν συλλογὴν τοῦ ὕλικου, ἐπεράτωσε τὴν συγγραφὴν τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «*Τὰ δημοσιεύματα τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παδοῦης κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα*». Τὴν διατριβὴν ταύτην, θεωρηθεῖσαν πρῶτον ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἀκολούθως ἐγκριθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων καθηγητῶν κ.κ. Α. Πολίτη καὶ Γ. Σαββίδη, ὑπέβαλεν ἤδη ὁ κ. Στεργέλλης εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐλπίζομεν ὅτι ἐντὸς τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 1970 θὰ ἐγκριθῇ αὕτη καὶ θὰ δημοσιευθῇ. Ἡ ἐν λόγω ἐργασία ἐξετάζει εἰς τὸ πρῶτον τῆς κεφάλαιον τοὺς θεσμοὺς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παδοῦης καὶ τὰς εἰδικὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἠνύνησαν τὴν ὀργάνωσιν τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν, εἰς τὸ δευτέρον τὰ εἶδη καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν δημοσιευμάτων αὐτῶν, εἰς δὲ τὸ τρίτον παρέχει τὴν βιβλιογραφίαν τῶν ἐντύπων τούτων μετὰ βιογραφικῶν στοιχείων περὶ ἐκάστου συγγραφέως, ἀντληθέντων ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Βενετίας καὶ τῆς Παδοῦης. Ἐνεκα τοῦ πλήθους τῶν νέων προσφερομένων στοιχείων, ἡ ἐργασία αὕτη θ' ἀποτελέσῃ ἀσφαλῶς βασικὸν βοήθημα περὶ τῆς πνευματικῆς δράσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ θὰ δώσῃ ἀφορμὴν πρὸς περαιτέρω ἐρεύνας. Ὁ κ. Στεργέλλης συνέταξεν ἐπίσης, στηρικθεὶς εἰς ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῶν ἀρχείων τοῦ Ἰνστιτούτου, μελέτημα ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἡ διαθήκη τοῦ Γαβριήλ Σεβήρου (1616) καὶ ἡ ρύθμιση τῶν χρεῶν του (1617 - 1647)*», τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται εἰς τὸν τόμον 6 τῶν «Θησαυρισμάτων»¹ καὶ ἕτερον, ὑπὸ τὸν τίτλον

1. Βλ. σ. 182 - 200.

«*Βαλαωριτικά*», τὸ ὁποῖον θὰ δημοσιευθῆ εἰς τὸν «*Παρνασσόν*»². Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Στεργέλλης συνέχισε τὴν ἔρευναν ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ βυζαντινοῦ ἠθικοδιδασκατικοῦ ποιήματος τοῦ Φιλίππου Μονοτρόπου «*Διόπτρα*», τοῦ ὁποῦ σκοπεύει νὰ ἐκδώσῃ τὸν πρῶτον Λόγον, ὡς καὶ μελέτην περὶ τῶν πηγῶν του. Συνεργασθεῖς δὲ μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ φιλολόγου καὶ νεοελληνιστοῦ κ. Guido Sala, ἐβοήθησεν αὐτὸν πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν μεταφράσεως τῆς «*Ἀσάλευτης Ζωῆς*» τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ. Τέλος, ὁ κ. Στεργέλλης παρηκολούθησε καὶ ἐφέτος τὰ μαθήματα λατινικῆς παλαιογραφίας, διπλωματικῆς καὶ κατατάξεως ἀρχείων εἰς τὴν Σχολὴν Παλαιογραφίας τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας καὶ προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸ ἔργον τῆς ταξινομήσεως τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἀρχείου τοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐν γένει ἡ ὑπερδιετής θητεία τοῦ κ. Στεργέλλου παρ' ἡμῖν ὑπῆρξε γόνιμος καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ἔρευναν. Εἶναι ὁ τρίτος παρασκευάσας διδακτορικὴν διατριβὴν κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν, μετὰ τὸν κ. Γ. Πλουμίδην, τοῦ ὁποῦ ἡ διατριβὴ ἐδημοσιεύθη ἤδη, καὶ τὴν Δίδα Χρύσαν Μαλτέζου, τῆς ὁποίας ἡ διατριβή, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εὐρίσκειται ἤδη ὑπὸ ἐκτύπωσιν.

Κατὰ τὸν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν διεξαχθέντα τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον διαγωνισμὸν πρὸς ἐπιλογὴν δύο νέων ὑποτρόφων ἐρευνητῶν, ἐπέτυχον οἱ πτυχιούχοι τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. κ. Παναγιώτης Μαστροδημήτρης καὶ Γεώργιος Μοσχόπουλος. Δυστυχῶς, οὗτοι, ὑπηρετοῦντες ὁ πρῶτος εἰς τὴν Ἀνωτάτην καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τύχουν εἰσέτι ἐκπαιδευτικῆς ἀδείας ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἔλευσις των εἰς τὸ Ἰνστιτούτον ἀνεβλήθη. Κατόπιν τούτου, ἐζητήσαμεν νὰ προκηρυχθῆ δεύτερος διαγωνισμὸς ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Οὗτος διεξήχθη κατὰ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον καὶ προσῆλθον εἰς αὐτὸν διὰ δύο θέσεις ἑπτὰ ὄλοι ὑποψήφιοι. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δέον νὰ θεωρηθῆ λίαν ἐνθαρρυντικόν, διότι, ὡς γνωστόν, μέχρι σήμερον παρατηρεῖτο ἀπροθυμία προσελεύσεως νέων ἐρευνητῶν εἰς τὸ Ἰνστιτούτον καὶ εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν παρουσιάσθησαν τόσον πολλοί, ἔχοντες δὲ πληροφoρίας περὶ τοῦ ὅτι πολλοὶ ἄλλοι καὶ ἱκανοὶ ὑποψήφιοι προπαρασκευάζονται διὰ τοὺς προσεχεῖς διαγωνισμοὺς. Ἐκ τῶν διαγωνισθέντων ὑποψηφίων ἐπελέγησαν δύο, ὁ κ. Ἀθανάσιος Καραθανάσης, πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, καὶ ἡ Δίς Φανὴ Μαυροειδῆ, πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Οὗτοι ἀφίχθησαν ἤδη εἰς Βενετίαν (ὁ πρῶτος τὴν 12^{ην} καὶ ἡ δευτέρα τὴν 22^{αν} Νοεμβρίου) καὶ ἤρχισαν ἐργαζόμενοι ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ, παραλλήλως δὲ ἤρχισαν παρακολουθοῦντες τὰ μαθήματα τοῦ πρώτου ἔτους τῆς Σχολῆς Παλαιογραφίας εἰς τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας. Ἐντὸς τῶν προσεχῶν μηνῶν θὰ ὑποδείξωμεν εἰς αὐτοὺς κατάλληλα θέματα πρὸς παρασκευὴν διδακτορικῶν διατριβῶν. Πρὸς τὸ παρόν, ὁ μὲν κ. Καραθανάσης ἀντέγραψε τὰ ὀνόματα τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1498 - 1530 μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος ἐκ τοῦ παλαιότερου καταλόγου αὐτῶν (reg. 129) καὶ ἤρχισε συλλέγων νέον ἄγνωστον ὕλικόν περὶ τοῦ Κολλεγίου Θωμᾶ Φλαγγίνης, ἡ δὲ Δίς Μαυροειδῆ ἤρχισεν ἀντιγράφουσα τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος κατὰ τὰ ἔτη 1533 - 1562 ἐκ τοῦ δευτέρου καταλόγου (reg. 130), ὡς καὶ

2. «Παρνασσός», τόμ. 12 (1970), σ. 113 - 120.

τάς ἐν τῇ Mariegola (reg. 219) παλαιότερας (πρὸ τοῦ 1558) ἀποφάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος. Εἰς τοὺς δύο νέους τούτους ὑποτρόφους ἐρευνητὰς στηρίζομεν πολλὰς καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας. Ἐντὸς τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1970 ἐλπίζομεν ὅτι θὰ προκηρυχθῇ νέος διαγωνισμὸς πρὸς ἐπιλογὴν δύο εἰσέτι ἢ καὶ τριῶν νέων ἐρευνητῶν.

1) ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΜΕΝΟΙ, ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΑΙ

Καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ κίνησις τῶν φιλοξενουμένων, τῶν ξένων προσκεκλημένων, τῶν ἐθελοντικῶς ὑπὲρ τοῦ Ἰνστιτούτου ἐργασθέντων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων τῶν ὑφ' ἡμῶν διευκολυνθέντων εἰς τὰς ἐν Βενετία ἐρεῦνας τῶν ὑπῆρξε ζωηρὰ καὶ καρποφόρος. Πλεῖστοι ἐπίσης ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐπισκέπται τοῦ Ἰνστιτούτου.

1) Οἱ δι' ἀποφάσεων τῆς Ἐποπτικῆς Ἐπιτροπῆς προσκληθέντες, τῇ προτάσει μου, καὶ ἐλθόντες, ὡς φιλοξενούμενοι εἰς τὸ Ἰνστιτούτον Ἕλληνες εἰδικοί ἐπιστήμονες³ ὑπῆρξαν οἱ ἀκόλουθοι: α) ὁ κ. Βασίλειος Τατάκης, ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, β) ὁ κ. Ἐρρίκος Μοάτσος, δικηγόρος καὶ ἱστοριοδίφης καὶ γ) ὁ κ. Γεώργιος Πλουμίδης, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐκθέτομεν ἐν συνεχείᾳ τὰς ὑφ' ἐκάστου ἐξ αὐτῶν διεξαχθείσας ἐρεῦνας καὶ ἐργασίας.

α) Ὁ κ. Βασίλειος Τατάκης, ἐργασθεὶς ἐν Βενετίᾳ ἐπὶ τρίμηνον (5 Ἀπριλίου - 5 Ἰουλίου), ἠσχολήθη κυρίως μὲ τρία θέματα τῆς ἐιδικότητός του, διὰ τὰ ὁποῖα συνέλεξεν ὕλικὸν ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν ἀρχείων τῆς Βενετίας. Πρῶτον περὶ τῆς κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα διαμάχης μεταξὺ ἀριστοτελικῶν καὶ πλατωνικῶν ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἐν τῇ Δύσει, κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ περὶ τῶν ἀμοιβαίων ἐπιδράσεων Βυζαντινῶν καὶ Δυτικῶν καὶ τῆς συμβολῆς ἐκατέρων εἰς τὸ θέμα τοῦτο. Ἐχων ἤδη διὰ μακρῶν ἐξετάσει τὸ πνεῦμα καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ἀριστοτελισμοῦ καὶ τοῦ πλατωνισμοῦ κατὰ τὴν περίοδον τῆς βυζαντινῆς φιλοσοφίας εἰς προγενέστερον ἔργον του («*Θέματα χριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς φιλοσοφίας*», Ἀθῆναι 1952), ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἀναζητήσῃ τὴν εἰδικὴν τῶν Βυζαντινῶν συμβολὴν εἰς τὴν ἀνωτέρω κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα διεξαχθεῖσαν μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Δυτικῶν συζήτησιν, ἀνατρέχων εἰς τὰ σχετικὰ κείμενα, ἐκδεδομένα ἢ ἀνέκδοτα, καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου νεωτέραν, καὶ δὴ τὴν ἰταλόγλωσσον, βιβλιογραφίαν. Ὁ κ. Τατάκης ἐλπίζει ὅτι, ὅταν ὀλοκληρώσῃ τὴν ἐρευνάν του, θὰ δείξῃ εἰς τὸ βάθος τὴν συμβολὴν τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὴν κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα σημειωθεῖσαν ἐν τῇ Δύσει ἀναγέννησιν τῆς φιλοσοφίας. Δεύτερον συνεκέντρωσε στοιχεῖα σχετικὰ πρὸς τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἔχει σημασίαν, διότι θὰ δείξῃ ὅτι ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς δὲν ἐξηφανίσθη ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους κατὰ τοὺς αἰῶνας τούτους καὶ ὅτι καὶ τότε τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα συνέχισε τὴν μακροαῖωνα ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ πορείαν του,

3. Ὁ κατὰ τὸ 1967 διατελέσας φιλοξενούμενος τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Κωνστ. Ν. Τριανταφύλλου ἐξεπόνησε καὶ νέαν μελέτην στηριχθεῖσαν εἰς ἔγγραφα τῶν ἀρχείων μας ὑπὸ τὸν τίτλον «Γαλαξιδιώται εἰς Λιβόρνον» καὶ δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ «Ρουμελιώτικο Ἡμερολόγιο», ἔτ. 14 (1968 - 69), σ. 30 - 32.

επομένως είναι δυνατόν να ὀμιλῶμεν περὶ νεοελληνικῆς φιλοσοφίας εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τῆς Τουρκοκρατίας. Ἄλλὰ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου τῆς ἐν Βενετία ἐργασίας του διέθεσεν ὁ κ. Τατάκης εἰς τὴν ἔρευναν τρίτου θέματος, ἤτοι τὴν μελέτην τοῦ φιλοσοφικοῦ ἔργου τοῦ λογίου Κρητὸς Γερασίμου Βλάχου (1607-1685), μητροπολίτου Φιλαδελφείας. Ἡ πρώτη ἐπαφή του μετὰ τὸ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ Βλάχου «*Ἀρμονία ὀριστικῆ τῶν ὄντων*» (Βενετία, 1661) ἔπεισε τὸν κ. Τατάκην ὅτι εὐρίσκετο πρὸ σημαντικοῦ νεοῦ ἑλληνοστοχαστοῦ, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἔργου δὲν ἔχει μέχρι τοῦδε μελετηθῆ. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἔργου τούτου, συνεκέντρωσεν ἐκ παραλλήλου καὶ βιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ Γερασίμου Βλάχου, ἀγνώστους μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἔρευναν, ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ἡμετέρου Ἰδρυάτου, αἵτινες διαφωτίζουν τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον του. Ἐμελέτησεν ἐπίσης καὶ ἕτερα ἔργα τοῦ Βλάχου ἀνεκδοτα εἰς χειρόγραφα τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης, ὡς τὸ «*Περὶ τῆς ρητορικῆς δυνάμεως*». Τοιοῦτοτρόπως ὁ κ. Τατάκης, κατ' ἐξοχὴν ἀρμόδιος ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων διὰ τοιοῦτον ἔργον, θὰ δυνηθῆ προσεχῶς διὰ τοῦ ἐν Βενετία συλλεγέντος ὕλικου καὶ διὰ τῆς συνεχίσεως τῶν ἐρευνῶν του ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἀπόκειται ἀνεκδοτα καὶ ἄλλα ἔργα τοῦ Βλάχου, νὰ παρουσιάσῃ πλήρη καὶ ἐκτεταμένην μελέτην περὶ τοῦ ἀνδρὸς ὡς φιλοσόφου, θεολόγου καὶ φιλολόγου, τοῦ τόσον λαμπρῶς ὑπηρετήσαντος τὴν νεοελληνικὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν, ὅσον καὶ τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Βενετίας. Ἡ μελέτη αὕτη, ἣτις εὐχόμεθα νὰ περατωθῆ ταχέως, ἐλπίζομεν νὰ περιληφθῆ εἰς τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου.

β) Ὁ κ. Ἐρρίκος Μοάτσος, ἐργασθεὶς ἐπίσης ἐπὶ τρίμηνον (15 Σεπτεμβρίου - 15 Δεκεμβρίου), κατ' ὃ διετέλεσε διὰ δευτέραν φορὰν φιλοξενούμενος τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου, ἠσχολήθη κυρίως μετὰ τὰ ἀκόλουθα θέματα: 1) Ἠρεύνησεν εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας καὶ ἀνεῦρεν ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὸ ἐν Κρήτῃ Βενετικὸν Προξενεῖον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Μέρος τῶν ἐγγράφων τούτων ἀντέγραψε καὶ ἐσχολίασε, παρασκευάσας μελέτημα ὑπὸ τὸν τίτλον «*Τὸ Βενετικὸν Προξενεῖον Κρήτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἀνεκδοτα ἔγγραφα (1672-1682)*», τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται εἰς τὸν τόμον 6 τῶν «*Θησαυρισμάτων*»⁴. Τῶν ὑπολοίπων ἐγγράφων ἔλαβε φωτογραφίας, τῇ βοήθειᾳ τῶν ὁποίων προτίθεται νὰ παρασκευάσῃ εὐρυτέραν ἐργασίαν.— 2) Ἀντέγραψεν ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης *Ital.* VIII, 198 (Colloc. 8383) τοὺς καταλόγους τῶν ἀξιωματούχων τῆς νήσου Κρήτης ἐπὶ Βενετοκρατίας, ἵνα, κατόπιν παραλλήλων ἐργασιῶν καὶ ἄλλων ἐρευνητῶν, καταστῆ δυνατὴ ἡ σύνταξις πλήρους καὶ ἀκριβοῦς πίνακος πάντων τῶν ἀξιωματούχων τούτων τῆς νήσου.— 3) Ἐλαβεν ἐκ τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης καὶ ἐκ τοῦ Κρατικοῦ Ἀρχείου τῆς Βενετίας φωτογραφίας καὶ μικροταινίας πολυαρίθμων ἐγγράφων καὶ δυσσευρέτων ἐντύπων, ἅτινα θὰ βοηθήσουν καὶ αὐτὸν προσωπικῶς καὶ ἄλλους ἐν Ἑλλάδι ἐρευνητὰς εἰς τὰς ἐργασίας των. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Μοάτσου συλλεγὲν νέον ἄφθονον καὶ ἐνδιαφέρον ἱστορικὸν ὕλικόν θὰ ἀξιοποιηθῆ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον.

γ) Ὁ κ. Γεώργιος Πλουμίδης, προσκληθεὶς, κατόπιν τῆς ἀναγορεύσεώς του εἰς διδάκτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης διὰ τῆς διατριβῆς του

4. Βλ. σ. 237 - 256.

«Τὸ βενετικὸν τυπογραφεῖον τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ Πάνου Θεοδοσίου (1755 - 1824)», Ἀθῆναι 1969, ἣτις ἀπετέλεσε τὴν πρώτην ἐκδοθεῖσαν διδακτορικὴν διατριβὴν ὑποτρόφου τοῦ Ἰνστιτούτου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του, ὡς φιλοξενούμενος δι' ἓν ἐξάμηνον, ἦλθεν ἀπὸ 1 Αὐγούστου εἰς τὸ Ἰνστιτούτον, ἔνθα καὶ ἐξακολουθεῖ παραμένων εἰσέτι καὶ ἐργαζόμενος. Ὁ κ. Πλουμίδης καθοδηγηθεὶς ἐπὶ dietίαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ μυηθεὶς εἰς τὴν ἔρευναν τῶν βενετικῶν ἀρχείων, ἀνεδείχθη εἰς καλὸν καὶ εὐσυνείδητον ἐρευνητὴν καὶ πολύτιμον συνεργάτην τοῦ Ἰνστιτούτου, τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλεται νὰ χρησιμοποιήσωμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Ἐχων λοιπὸν ἤδη ἰκανὴν ἐξοικείωσιν πρὸς τὰ ἐν Βενετίᾳ πράγματα καὶ ἐργασθεὶς συντόμως καὶ μεθοδικῶς, παρεσκεύασε πρὸς δημοσίευσιν τὰς ἀκολουθούσας ἐπιστημονικὰς ἐργασίας: 1) «Τὰ παλαιὰ ἑλληνικὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας. Μετὰ προσθηκῶν εἰς τὰς βιβλιογραφίας *É. Legrand* καὶ *Δ. Γκίνη - Β. Μέξα*» (δημοσιεύεται εἰς τὸν τόμον 6 τῶν «Θησαυρισμάτων»)⁵.— 2) *Συλλογὴ νέων ἀγνώστων πληροφοριῶν διὰ τὰ ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Βενετίας κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα*.— 3) «Ἀναγραφὴ δημοσιευμάτων Ἰωάννου Βελούδου (1811 - 1890) μὲ προσθήκην νέων βιογραφικῶν στοιχείων (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ κ. Ν. Μοσχονᾶ, θὰ δημοσιευθῆ εἰς τὰ «Θησαυρισματα»)».— 4) «*Βοῦλλαι παπῶν ἀφορῶσαι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀδελφότητα Βενετίας*».— 5) «*Padona e lo sviluppo del pensiero filosofico nell'Oriente Greco*» (θὰ δημοσιευθῆ εἰς ἰταλικὸν περιοδικόν).— 6) «*Ἀγνωστα κείμενα τοῦ Μαξίμου Μαργουνίου*» (ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ G. Fedalto, θὰ δημοσιευθῆ εἰς ἰταλικὸν περιοδικόν). Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Πλουμίδης ἤρχισε παρασκευάζων εὐρυτέραν ἐργασίαν περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἑλληνικῶν σχολείων ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πλουσίου ἀρχείου τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας. Παραλλήλως ἀπεδελτίωσε δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰς βενετοκρατούμενας ἑλληνικὰς χώρας τὰς σειρὰς τῶν ἰταλικῶν περιοδικῶν «Archivio Veneto», «Rivista Storica Italiana» καὶ «Archivio Storico Italiano». Πολύτιμος, τέλος, ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Πλουμίδου προσφερθεῖσα συνδρομὴ καὶ συνεργασία εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἰνστιτούτον διὰ τὴν τακτοποίησιν τοῦ φωτογραφικοῦ τοῦ ἀρχείου, τῆς βιβλιοθήκης του, τοῦ Νέου Ἀρχείου καὶ διὰ τὴν συλλογὴν τῶν εἰς τοὺς λατινικοὺς ναοὺς τῆς Βενετίας ἀποκειμένων ἑλληνικῶν εἰκόνων βυζαντινῆς τέχνης.

2) Πλὴν τῶν ὡς ἄνω Ἑλλήνων φιλοξενουμένων, προσεκλήθησαν ὑφ' ἡμῶν καὶ ξένοι ἐπιστήμονες, τῶν ὁποίων αἱ μελέται ἐσχετίζοντο πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ εἰς τοὺς ὁποίους προσεφέρθη ἀπλή φιλοξενία δι' ὀλιγοχρόνιον διαμονήν, ἄνευ ἀποζημιώσεως. Οἱ οὕτω προσκληθέντες ὑπῆρξαν τέσσαρες: α) ὁ κ. Zvi Ankori, καθηγητὴς τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ προσωρινῶς διδάσκων εἰς τὸ ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις Κρατικὸν Πανεπιστήμιον τοῦ Ohio, β) ὁ κ. Alfred L. Vincent, ὑποψήφιος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Cambridge καὶ λέκτωρ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Birmingham, γ) ἡ κ. Anika Skovran, διευθύντρια τοῦ Μουσείου τοιχογραφιῶν τοῦ Βελιγραδίου καὶ δ) ἡ Δις Marthe Verhelst, βοηθὸς τοῦ Ἰνστιτούτου Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Louvain.

α) Ὁ κ. Zvi Ankori, διαμείνας ἐπὶ μῆνα (22 Ἰουνίου - 26 Ἰουλίου), εἰργάσθη εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας καὶ διεξεληθὼν μέγα μέρος τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀποκει-

5. Βλ. σ. 120 - 156.

μένου ἀρχείου τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης, συνεκέντρωσε πλουσιώτατον ἀνέκδοτον ὕλικόν χρήσιμον πρὸς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῶν Ἑβραίων τῆς Κρήτης ἐπὶ Βενετοκρατίας, τὴν ὁποίαν παρασκευάζει ἀπὸ μακροῦ. Ὁ κ. Ankorì εἶναι δόκιμος ἐρευνητὴς καὶ τὸ ἔργον τοῦ τοῦτο προβλέπεται ὅτι θὰ παρουσιάσῃ ἱκανὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς.

β) Ὁ κ. A. L. Vincent, παλαιὸς ἤδη καὶ πιστὸς συνεργάτης τοῦ Ἰνστιτούτου, δὲν ἠδυνήθη ἐφέτος νὰ φιλοξενηθῇ παρὰ μόνον ἐπὶ δύο ἐβδομάδας (23 Ἰουλίου - 5 Αὐγούστου). Κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τοῦτο συνεκέντρωσε νέον ὕλικόν ἐκ τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας καὶ τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης σχετιζόμενον πρὸς ἔργα καὶ πρῶσωπα τῆς κρητικῆς λογοτεχνίας, τὴν ὁποίαν μελετᾷ, καὶ ἰδίᾳ πρὸς τοὺς Κρήτας ποιητὰς Ἀνδρέαν Κορνάρου καὶ Μᾶρκον Ἀντώνιον Φάσκολον. Παραλλήλως ἐμελέτησε καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἰνστιτούτῳ τοὺς ὑπ' ἐμοῦ ὑποδειχθέντας εἰς αὐτὸν φακέλους τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχείου (reg. 135 - 141) τοὺς περιέχοντας ἔγγραφα καὶ παλαιὰς ἐν πρωτοτύπῳ περγαμηνὰς τῆς ἐκ Χάνδακος εἰς Βενετιανὴν καταφυγούσης τὸν ΙΖ' αἰῶνα κρητικῆς οἰκογενείας Σεμινέλλου. Ὡς γνωστόν, ὁ κ. Vincent παρασκευάζει μετὰ τοῦ κ. Νικολάου Παναγιωτάκη τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν Ἰταλικῶν ποιημάτων τοῦ Ἀνδρέου Κορνάρου διὰ τὰς ἐκδόσεις τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου.

Ἡ κ. Anika Skonran, ἥτις ἐφιλοξενήθη δις εἰς τὸ Ἰνστιτούτον ἐπὶ δύο ἐν συνόλῳ ἐβδομάδας (18 - 24 Ἀπριλίου καὶ 20 - 30 Ἰουλίου), εἶχε τὴν τύχην νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς τὴν ὀρθόδοξον σερβικὴν Μονὴν τῆς Kupa τρεῖς ὥραιās εἰκόνας τοῦ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα Κρητὸς ζωγράφου καὶ ἱερέως Ἰωάννου Ἀπακᾶ, τοῦ ὁποίου τὸ Μουσεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου κατέχει ἐτέρας δύο ἐνυπογράφους εἰκόνας. Συνέκρινε λοιπὸν τὰς ὑπ' αὐτῆς ἀνακαλυφθείσας ὄχι μόνον πρὸς τὰς δύο τελευταίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς δύο ἄλλας ἀνυπογράφους ἐν τῷ Μουσείῳ ἡμῶν εὕρισκομένας καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι πρέπει ν' ἀποδοθῶν καὶ αὗται εἰς τὸν Ἀπακᾶν, περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ὁποίου οὐδὲν σχεδὸν γνωρίζομεν μέχρι σήμερον. Βοηθηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἡ κ. Skonran συνέλεξε, μετέφρασε καὶ ἐμελέτησε πᾶσαν τὴν ἑλληνικὴν περὶ τῶν θεμάτων τῶν ὡς ἄνω εἰκόνων βιβλιογραφίαν. Τοιοῦτοτρόπως θὰ δυνηθῇ νὰ παρασκευάσῃ εἰδικὴν μονογραφίαν περὶ τοῦ ὅλου ἔργου καὶ τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Ἀπακᾶ, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη προθύμως νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὰ «Θησαυρίσματα» πρὸς δημοσίευσιν. Κατὰ τὴν κ. Skonran, ἡ δρᾶσις τοῦ Ἰωάννου Ἀπακᾶ ὡς καλλιτέχνη πρέπει νὰ τοποθετηθῇ μετὰ τὸν Εὐφρόσυνον καὶ πρὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ Κλότζα, ἥτοι κατὰ τὰ μέσα πρὸς τὰ τέλη τοῦ ΙΣ' αἰῶνος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ἐὰν ἀποδειχθῇ, θὰ ἔχῃ σπουδαίαν σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελίξεως τῆς κρητικῆς ζωγραφικῆς κατὰ τὸν ΙΣ' αἰῶνα.

δ) Ἡ Δις Marthe Verhelst, διαμείνασα ἐπὶ δύο ἐβδομάδας (10 - 27 Ἀπριλίου), ἐμελέτησεν ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ τὴν χειρόγραφον παράδοσιν τοῦ «Περὶ ψυχῆς» ἔργου τοῦ βυζαντινοῦ φιλοσόφου Νικηφόρου Βλεμμύδου, τοῦ ὁποίου παρασκευάζει τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν. Κατὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἐχρησιμοποίησεν ἐπωφελῶς καὶ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου, ἔσχε δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ συζητήσῃ τὸ θέμα τῆς καὶ μετὰ τοῦ εἰδικοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἡμετέρου φιλοξενουμένου κ. Β. Τατάκη.

3) Ἀλλά, πλὴν τῶν προσκληθέντων ξένων, ἐθεώρησα καὶ ἐφέτος καθήκον μου νὰ δεχθῶ καὶ Ἕλληνας μελετητὰς ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ Ἰνστιτούτον, ἐρχομένους εἰς Βενετιανὴν πρὸς ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν καὶ νὰ διευκολύνω καὶ καθοδηγῶ αὐτοὺς εἰς

τάς ἐρεύνας των. Τοιουτοτρόπως τὸ Ἰνστιτούτον ὄχι μόνον ἐβοήθησεν ἐκλεκτούς Ἑλληνας ἐπιστήμονας ἀξιούς πάσης ὑποστηρίξεως, ἀλλὰ καὶ ἐξησφάλισε τὴν ἐπιστημονικὴν συνεργασίαν τινῶν ἐξ αὐτῶν. Οὗτοι ὑπῆρξαν ἡ Δίς Μαρία Χαιρέτη, παλαιὰ φιλοξενούμενη τοῦ Ἰνστιτούτου, ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὴν ἐπεξεργασίαν ἀνεκδότου ὕλικου τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου καὶ τὴν σύνταξιν μελέτης ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἡ ἐν Ἀκρωτηρίῳ Κρήτης γυναικεία μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Κερατιδιώτη καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Γαβριὴλ Σεβήρου. Ἑλληνικὰ ἔγγραφα (1596 - 1615)*», ἣτις θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸν τόμον 6 τῶν «Θησαυρισμάτων»⁶, ὁ κ. Ἰωάννης Χασιώτης, διδάκτωρ καὶ βοηθὸς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐπίσης πρῶην φιλοξενούμενος τοῦ Ἰνστιτούτου, ὅστις συλλέξας ὕλικὸν ἐκ τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας, συνέταξε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «*Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖο καὶ ἡ Κρήτη μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Κυρίλλου Α' τοῦ Λουκάρεως. Ἀνέκδοτα γράμματα τοῦ πατριάρχου Παρθενίου Α' (1639)*», τὴν ὁποίαν παρέδωκεν ἤδη πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸν τόμον 6 τῶν «Θησαυρισμάτων»⁷, ὁ κ. Κωνσταντῖνος Ντόκος, βοηθὸς τοῦ Ἱστορικοῦ Σπουδαστηρίου τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ παλαιὸς ὑπότροφος τοῦ Ἰνστιτούτου, ὅστις συνέλεξε ἀφθονον ὕλικὸν ἐκ τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου (περὶ τῆς ὁποίας ἐτοιμάζει διδακτορικὴν διατριβὴν) καὶ τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ Βενετοκρατίας, ὁ κ. Σπύρος Εὐαγγελᾶτος, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ συνεργάτης τοῦ Ἰνστιτούτου, ὅστις, ἐρευνήσας τὰ εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας νοταριακὰ ἔγγραφα τῆς Κρήτης, συνέλεξε στοιχεῖα πρὸς διαφώτισιν τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ βίου τοῦ Κρητὸς ποιητοῦ Γεωργίου Χορτάτη, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων συνέταξε μελέτημα διὰ τὰ «Θησαυρίσματα», ἡ Δίς Αἰκατερίνη Σαμαλτάνου, πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου, ἣτις συνεκέντρωσε νέας εἰδήσεις πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διατριβῆς της (M. A. Degree) περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐν Ρώμῃ καλλιτεχνῶν τοῦ ΙΣ' αἰῶνος γνωριμίας τῆς Ἑλλάδος, ἤρχισε δὲ μελετῶσα καὶ τὸ ἔργον τοῦ Κρητὸς ζωγράφου Γεωργίου Κλότζα, ὁ κ. Ζαχαρίας Τσιροπανλῆς, διδάκτωρ τῆς Φιλολογίας καὶ βοηθὸς τοῦ Ἱστορικοῦ Σπουδαστηρίου τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὅστις συνεκέντρωσεν εἰδήσεις περὶ Ἑλλήνων λογίων ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ τέλος ὁ κ. Εὐάγγελος Λουῖζος, δικηγόρος ἐν Κύπρῳ καὶ ἐκδότης, ὅστις ἐφιλοπόνησε προσφάτως ἀναστατικὴν ἔκδοσιν τῆς ὑπὸ R. M. Dawkins διτόμου ἐκδόσεως (1932) τῆς χρονογραφίας τῆς Κύπρου τοῦ Λεοντίου Μαχαιρᾶ, μετέβη δὲ μετ' ἐμοῦ καὶ εἰς Ραβένναν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἐτέρου ἀνεκδότου κώδικος (*Ravenn. Classens. 187, olim 141, 1 g*) τῆς χρονογραφίας ταύτης.

4) Ὁ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐθελοντικῶς ἐργασθεὶς ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἰνστιτούτῳ κ. Ἰωάννης Σκουλαῆς ὑπῆρξε καὶ ἐφέτος ἐκ τῶν πιστοτέρων φίλων καὶ πολυτιμότερων αὐτοῦ συνεργατῶν, ἐλθὼν δις εἰς Βενετίαν ἰδίαις δαπάναις πρὸς ἀποπεράτωσιν, ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἐμοῦ, τῆς παρασκευαζομένης ἐκδόσεως τῶν δύο πρώτων ληξιαρχικῶν βιβλίων τῶν Γάμων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος (ἀπὸ 1598 - 1792). Ὁ κ. Σκουλαῆς, ἐπιμελῶς ἐργασθεὶς ἐπὶ μῆνας, ἐπεράτωσε τὴν ἀντιγραφὴν

6. Βλ. σ. 157 - 181.

7. Βλ. σ. 201 - 236.

καί συνέταξε καί τόν χρονολογικόν πίνακα τῶν πράξεων τούτων, ἐν ὄλῳ 1223, ἤρχισε δὲ ἤδη ἀποδελτιῶν αὐτάς πρὸς σύνταξιν τῶν πινάκων προσώπων, τοπωνυμίων καὶ λέξεων. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ καλὸς μας οὗτος συνεργάτης θὰ ἐπανέλθῃ προσεχῶς εἰς Βενετίαν πρὸς συνέχισιν καὶ ἀποπεράτωσιν τῆς τόσον χρησίμου ἐργασίας ταύτης.

Τὸ καλὸν παράδειγμα τοῦ κ. Σκουλά ἐμμύθη ἐφέτος καὶ ἡ ἐν Βέρνη τῆς Ἑλβετίας ἐγκατεστημένη Ἑλληνὶς ἀρχαιολόγος κ. Ἀλεξάνδρα Κοτιῶνη - von Waldkirch, ἡ ὁποία, ἐλθοῦσα καὶ διαμείνασα ἐν Βενετία, ἰδίαις δαπάναις, προσεφέρθη ἐθελοντικῶς καὶ ἐβρόθήσεν εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν κινητῶν τοῦ Ἰνστιτούτου, καὶ ἰδίᾳ τὴν τακτοποίησιν τοῦ μητρώου τῶν εἰκόνων, περὶ ἧς θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω (παράγρ. 4, ἐδάφ. ε'). Ἡ πρόθυμος καὶ ἀνιδιοτελής ἐργασία τῶν φιλοτίμων καὶ φιλοπατρίδων τούτων Ἑλλήνων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, οἵτινες ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ εὔρουν καὶ ἄλλους εὐγενεῖς μιμητάς, εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον εὐπρόσδεκτος, ὅσῳ τὸ προσωπικὸν τοῦ Ἰνστιτούτου εἶναι ὀλιγάριθμον καὶ ἀνεπαρκές.

Δὲν ὑπῆρξαν, τέλος, ὀλιγώτεροι οἱ ἐπισκεφθέντες ἐφέτος τὸ ἡμέτερον Ἰνστιτούτον Ἕλληνες καὶ ξένοι καὶ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τοὺς καλλιτεχνικοὺς καὶ ἱστορικοὺς θησαυροὺς του καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἐπιτελούμενον ἔργον. Ἀναφέρονται, μεταξύ πολλῶν ἄλλων, τοὺς ξένους καθηγητὰς κ.κ. Ivan Dužev, Alexandre Elian, Hugo Mühlestein καὶ τὴν καθηγήτριαν κ. Angèle Compène, τὸν Mons. Michele Maccarrone, Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἀγίας Ἐδρας, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Ἰταλίας κ. Giulio Russo, τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Λεωνίδαν Ζέρβαν, τοὺς καθηγητὰς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. κ. Ἀπόστολον Βακαλόπουλον καὶ Χ. Μπούραν, τοὺς ἐν Ἠνωμέναις Πολιτείαις Ἕλληνας πανεπιστημιακοὺς καθηγητὰς κ. κ. Ἐπαμεινώνδαν Παναγόπουλον καὶ Ἰωάννην Γαϊτανάκη, τὸν πρῶτον Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας κ. Μάνθον Μεταλιόν, τὸν Σύμβουλον τῆς ἐν Ρώμῃ Β. Πρεσβείας (νῦν προσωπάρχην τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν) κ. Δ. Παπαϊωάννου, τὸν Σύμβουλον τῆς ἐν Βελιγραδίῳ Β. Πρεσβείας κ. Ἀνδρέαν Μεταξᾶν, τὸν πρῶτον Πρόξενον Βενετίας (νῦν Γραμματεὰ τῆς ἐν Σόφιᾳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας) κ. Λεων. Μαυρομιχάλην, τὸν Πρόξενον Νεαπόλεως κ. Χαράλ. Κόρακαν, τὸν Πρόξενον Μιλάνου κ. Χαράλ. Παπαδόπουλον, τὸν διευθυντὴν τοῦ ἐν Ρώμῃ Ἑλληνικοῦ Γραφείου Τουρισμοῦ κ. Φίλ. Κάτσιαν κλπ. Τὸ Ἰνστιτούτον ἐτίμησαν ἐπίσης διὰ τῆς ἐπισκέψεώς των ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Αὐστρίας καὶ ἑξαρχος Ἰταλίας κ. Χρυσόστομος Τσίτερ, ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Κολωνίας καὶ γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κ. Γαβριήλ καὶ ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης τοῦ Λένινγκραδ κ. Νικόδημος.

3) ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξεδόθη ὁ τόμος 5 (1968) τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου «Θησαυρίσματα», ἐκ σελίδων 294 καὶ 16 ὀλοσελίδων πινάκων ἐκτὸς κειμένου. Ὁ τόμος οὗτος, ὁ πρῶτος ἐκτυπωθεὶς ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ διὰ τὴν ἀρίστην καὶ εὐσυνείδητον ἐργασίαν του ἐν Ἀθήναις τυπογραφείου τῶν Ἀδελφῶν Μυρτίδη, καὶ ὑπὸ ἔποψιν ἐμφανίσεως καὶ ὑπὸ ἔποψιν περιεχομένου παρουσίασε κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν λίαν αἰσθητὴν βελτίωσιν ἐν συγκρίσει πρὸς πάντας τοὺς προηγουμένους τόμους τοῦ περιοδικοῦ τούτου.

Ἵπὸ ἐκτύπωσιν εὐρίσκονται τὰ ἀκόλουθα δημοσιεύματα :

α) «Θησαυρίσματα» τόμ. 6 (1969). Ὁ τόμος οὗτος, ἐξ ὑπερτριακοσίων σελίδων, περιέχει, ὡς καὶ οἱ προηγούμενοι, διαφόρους ἐρευνητικὰς πρωτοτύπους ἐργασίας συνεργατῶν τοῦ Ἰνστιτούτου ἀναφερομένας εἰς τὴν βυζαντινὴν καὶ μεταβυζαντινὴν ἐποχὴν.

β) «Θησαυρίσματα» τόμ. 7 (1970). Ἐλπίζομεν καὶ ὁ τόμος οὗτος νὰ περατωθῇ καὶ κυκλοφορήσῃ ἐντὸς τοῦ ἔτους 1970.

γ) Τὸ ὑπ' ἀριθ. 4 δημοσίευμα τῆς σειρᾶς τῆς «Βιβλιοθήκης τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου», περιλαμβάνον τὰς ἀρχαιολογικὰς διαλέξεις τοῦ Διευθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ Colloque τοῦ λαβόντος χώραν ἀπὸ 10 - 12 Σεπτεμβρίου 1968 ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ, ὑπὸ τὸν τίτλον «*Art et société à Byzance à l'époque des Paléologues*» καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. André Grabar. Τὸ ἡμέτερον Ἰνστιτούτον εἶναι λίαν εὐγνώμον πρὸς τὸν κ. Grabar διὰ τὴν πολύτιμον συνεργασίαν του πρὸς ἔκδοσιν τοῦ σπουδαίου τούτου τόμου, ὁ ὁποῖος θὰ ἀποτελέσῃ πράγματι σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν διεθνῆ βυζαντινολογικὴν ἐπιστήμην.

Ἡ παρασκευὴ τῶν δημοσιευμάτων τὰ ὁποῖα ἐμνημονεύθησαν εἰς τὴν περυσινὴν ἐκθεσὶν μου συνεχίζεται.

Ἐς σημειωθῆ ἑνταῦθα ὅτι αἱ εἰς τὰ εἰδικὰ ἔγκυρα περιοδικά, ἑλληνικὰ καὶ ξένα, δημοσιευθεῖσαι μέχρι σήμερον βιβλιοκρισίαι περὶ τοῦ προσφάτου ὑπ' ἀριθ. 3 δημοσιεύματος τῆς «Βιβλιοθήκης τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου» (Μ. Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ, *Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ γράμματα* κλπ., Βενετία 1968) ὑπῆρξαν λίαν εὐμενεῖς⁸.

Περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Α.Γ.Ε.Τ. ἐκτυπωθέντος τῆ ἡμετέρας συνεργασίᾳ εἰκονογραφημένου ἡμερολογίου θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω (παράγρ. 4, ἐδάφ. ε').

Ἐς προστεθῆ, τέλος, ὅτι, κατόπιν ἡμετέρας αἰτήσεως γενομένης δεκτικῆς ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὰ ἐν Ἀθήναις ἀντίτυπα τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἰνστιτούτου διεφυλάχθησαν καὶ ἠσφαλίσθησαν εἰς ἀποθήκην τοῦ μεγάρου τῆς Ἀκαδημίας, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον τὸ ἡμέτερον ἴδρυμα εἶναι λίαν εὐγνώμον πρὸς τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν ἴδρυμα τῆς χώρας μας, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὁποίου τελεῖ.

4) ΜΕΡΙΜΝΑ ΔΙΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ, ΑΡΧΕΙΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ.— ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΚΑΤΑΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΕΤΗΡΙΩΝ.— ΜΕΡΙΜΝΑ ΔΙ' ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΕΝ ΙΤΑΛΙΑ

α) Βι β λ ι ο θ ή κ η.— Ἦρχισεν ἡ δελτιογράφησις καὶ κατάταξις τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας. Κατεγράφησαν πρῶτον πάντα τὰ ἑλληνικὰ βιβλία τὰ περιεχόμενα εἰς τὰς ἑλληνικὰς βιβλιογραφίας τοῦ Ἐ. Legrand καὶ τῶν Δ. Γκίνη - Β. Μέξια, ὡς καὶ τινὰ εὐρεθέντα νέα, μὴ περιλαμβανό-

8. Βλ. Ν. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΝ ἐν «Ἐπετηρίδι Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν», τόμ. 36 (1968), σ. 395 - 397, Χ. Γ. ΠΑΤΡΙΝΕΛΗΝ ἐν «Ἀθηνᾶ», τόμ. 70 (1968), σ. 331 - 333, ΙΩ. Ε. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ἐν «Γρηγορίῳ Παλαμᾷ», τόμ. 52 (1969), σ. 206 - 207, J. DARROUZÈS ἐν «Revue des Études Byzantines», τόμ. 27 (1969), σ. 266 - 267, ΣΤΕΦ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ ἐν «Μακεδονικοῖς», τόμ. 9 (1969), σ. 362 - 366 κ. ἄ.

μενα ἐν αὐταῖς, ἅτινα πάντα ἀπετέλεσαν τὸ ἀντικείμενον σχετικῆς βιβλιογραφικῆς ἐργασίας τοῦ κ. Γ. Πλουμίδη δημοσιευομένης εἰς τὸν τόμον 6 τῶν «Θησαυρισμάτων»⁹. Τὸν κ. Πλουμίδην, ὡς εἰδικευθέντα ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ τῆς ταξινομήσεως καὶ δελτιογραφίσεως, ἐλπίζομεν νὰ δυνηθῶμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου ἔργου.

β) Χειρογράφοι (φιλολογικοὶ κώδικες).— Ὁ κατάλογος τούτων ἀναμένει εἰσέτι τὸν εἰδικόν, ὅστις θὰ ἀναλάβῃ τὴν σύνταξιν του. Ὁ συνάδελφος κ. Λ. Πολίτης, ἰδὼν τὴν συλλογὴν, ὑπεσχέθη νὰ ἐξεύρῃ κατάλληλον πρόσωπον διὰ τὸ ἔργον τοῦτο. Ὁ δὲ βιβλιοθηκᾶριος τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης Monsignor Paul Canart, εἰς τὸν ὁποῖον ἐδείξαμεν τοὺς κώδικας, ἀνεγνώρισεν ἓνα ἐξ αὐτῶν, περιέχοντα ἐρμηνείας τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ εἰς δημώδη γλῶσσαν, ὡς αὐτόγραφον τοῦ Κρητῆς κωδικογράφου Ἰωάννου Ναθαναήλ. Ὁ Mgr Canart παρεκλήθη, ὅπως προβῇ εἰς εἰδικὴν ἐξέτασιν τοῦ κώδικος καὶ ἀνακοινώσῃ εἰς ἡμᾶς ἢ καὶ δημοσιεύσῃ τὰ συμπεράσματά του.

γ) Ἐπίσημα πατριαρχικά, παπικά καὶ δουκικά γράμματα.— Τὰ ἀνέκδοτα δουκικά γράμματα τοῦ Ἰνστιτούτου δημοσιεύονται (πλὴν ἑνὸς) ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὸν τόμον 6 τῶν «Θησαυρισμάτων»¹⁰. Αἱ δὲ παπικαὶ βουλλαι περιελήφθησαν εἰς εὐρυτέραν συλλογὴν παπικῶν βουλλῶν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος τῆς Βενετίας παρασκευασθεῖσαν καὶ προσεχῶς δημοσιευθησομένην ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Πλουμίδη. Τὰ περισσότερον ἐφθαρμένα ἐκ τῶν πρωτοτύπων τούτων ἐπὶ περγαμνῆς ἐγγράφων ἐπεσκευάσθησαν ὑπὸ τῆς Δίδος Μ. Μερεμέτη.

δ) Ἀρχεῖα.— Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος κατέταξα τὰ πολυάριθμα λυτὰ ἔγγραφα καὶ τετράδια τοῦ ἀρχείου τοῦ μητροπολίτου Φιλαδελφείας Γαβριήλ Σεβήρου τὰ περιλαμβανόμενα εἰς τὰ registri 116 - 120 τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχείου. Τινὰ τῶν ἐγγράφων τούτων παρεχώρησα πρὸς ἔκδοσιν εἰς τὰς Δίδας Χρύσαν Μαλτέζου καὶ Μαρίαν Χαιρέτη καὶ εἰς τὸν κ. Ἀριστείδην Στεργέλλην¹¹.

Βοηθούμενος ὑπὸ τῶν νέων ἐρευνητῶν καὶ φιλοξενουμένων τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπεχείρησα τὴν ἔναρξιν τῆς κατατάξεως τοῦ Νέου Ἀρχείου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, τοῦ ὁποῖου ὁ ὄγκος εἶναι σημαντικὸς καὶ τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐν μεγάλῃ ἀταξίᾳ. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν κατάταξιν ταύτην δὲν ἐχωρήσαμεν εἰσέτι ἱκανῶς, ἐπιφυλάσσομαι νὰ παράσχω βραδύτερον λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς.

Ἡ ὑπὸ τῆς Δίδος Μαρίας Μερεμέτη ἀρχίσασα ἐργασία ἐπιδιορθώσεως τῶν ἐφθαρμένων χειρογράφων καὶ ἐγγράφων τοῦ Ἰνστιτούτου συνεχίσθη καὶ κατὰ τοὺς πρώτους

9. Βλ. ἀνωτέρω, σημ. 5.

10. Βλ. σ. 20 - 24 (ἀριθ. 6 - 7).

11. Βλ. τὰς δημοσιευομένας ἐργασίας αὐτῶν ἐν τῷ τόμ. 6 τῶν «Θησαυρισμάτων», σ. 113 - 119, 157 - 181 καὶ 182 - 200. Ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχείου ἐξεδόθησαν προσφάτως ὑπὸ COSTAS P. KYRRIS, Documents relating to Georgio Protopapa da Vatili and Michel Favro Cyprio, «Ἐπετηρὶς τοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν», τόμ. 2 (1968 - 1969), Λευκωσία 1969, σ. 57 - 84.

μῆνας τοῦ παρόντος ἔτους. Χάριν τῆς ἐργασίας ταύτης ἐπρομηθεύθημεν εἰδικὸν χάριτην ἐξ Ἀγγλίας, διάφορα ὕλικά καὶ ἐργαλεῖα, ὡς καὶ ξυλίνην συρραπτικὴν καὶ μεταλλίνην χαρτοκοπτικὴν μηχανήν. Ἡ Δίς Μερεμέτη ἐπιδιώρθωσεν ἀφ' ἑνὸς περὶ τὰ τριάκοντα λυτὰ ἔγγραφα ἐκ τῶν μᾶλλον πολυτίμων καὶ ἐχόντων τοιαύτην ἀνάγκην καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἐπίσης πολύτιμα κατάστιχα τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχείου ὑπ' ἀριθ. 2, 3, 4, 7, 62, 68, 69, 93, 100, 119, 129, 130, 134 καὶ 225, ὡς καὶ τὰ βιβλία Βαπτίσεων καὶ Γάμων τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος. Δυστυχῶς ἡ Δίς Μερεμέτη ἠναγκάσθη διὰ λόγους ὑγείας νὰ ἐγκαταλείψῃ κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου τὴν Βενετιάν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀθήνας. Τοιουτοτρόπως τὸ τόσον χρήσιμον τοῦτο ἔργον, τὸ ὁποῖον εἴχομεν προγραμματίσει, διεκόπη πρὸς τὸ παρόν. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ ἐξευρεθῇ εἰς τὸ μέλλον νέον εἰδικευμένον πρόσωπον πρὸς συνέχισιν αὐτοῦ.

ε) Μουσεῖον καὶ εἰκόνας. — Διὰ τοῦ εἰδικοῦ Ἰταλοῦ καθηγητοῦ κ. Cl. Tiozzo καὶ τοῦ συνεργεῖου του προέβημεν εἰς τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν ἐπισκευὴν τῶν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀνηρτημένων μεγάλων εἰκόνων ὑπ' ἀριθ. μητρῶου 218 - 222, αἵτινες εἶχον κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑποστῆ ἐπιζωγραφίσεις καὶ μεταλλαγάς. Κατὰ τὸν καθαρισμὸν ἀπεκαλύφθη εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 220 εἰκόνα τῆς Σταυρώσεως ἡ ὑπογραφή τοῦ Κρητὸς ζωγράφου Ἐμμανουὴλ Λαμπάρδου καὶ τὸ ὄνομα τῶν ἀφιερωτῶν «*Μάρκων Παντίμου τοῦ ρήτορος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀντωνίου*», στοιχεῖα ἐκ τῶν ὁποίων δύναται νὰ χρονολογηθῇ ἀσφαλῶς ἡ εἰκὼν μεταξὺ 1615 καὶ 1620. Ἐπίσης διὰ τῆς Δεσποινίδος Helen Maitland ἐκαθαρίσθησαν αἱ εἰκόνες ὑπ' ἀριθ. μητρῶου 7,15 καὶ 174.

Ἐξ ἄλλου, χάρις εἰς τὴν ἐπιμελῆ καὶ εὐσυνείδητον ἐργασίαν τῆς ἐθελοντικῶς προσφερθείσης κυρίας Ἀλεξάνδρας Κοτιῶνη - von Waldkirch, ἐγένετο ἡ συμπλήρωσις, ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ ἐνημέρωσις τοῦ μητρῶου τῶν φορητῶν εἰκόνων τοῦ Ἰνστιτούτου. Τὰ ὑπάρχοντα δελτία, συνταχθέντα προχειρῶς πρὸ πολλῶν ἐτῶν, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς παρασκευῆς τοῦ καταλόγου τοῦ κ. Μ. Χατζηδάκη, ἦσαν ἐν πολλοῖς ἀνακριβῆ καὶ παρουσίαζον πολλὰ κενά. Ἀρκεταὶ ἐπίσης εἰκόνες δὲν ἔφερον ἀριθμὸν, οὐδὲν δὲ βιβλίον καταγραφῆς τῶν εἰκόνων ὑπῆρχε. Πρὸς θεραπείαν τῆς τοιαύτης καταστάσεως συνεπληρώσαμεν τοὺς κενοὺς ἀριθμοὺς 261 - 266 καὶ 343 δι' εἰκόνων ἀκαταγράφων καὶ προσεθέσαμεν ἐν τέλει τοὺς νέους ἀριθμοὺς 375 - 377, ἀποδώσαντες αὐτοὺς εἰς τὰς ὑπολοίπους ἀκαταγράφους εἰκόνας. Συγχρόνως καθιερώσαμεν εἰδικὸν βιβλίον, ἐν τῷ ὁποίῳ κατεγράψαμεν, ὑπὸ αὔξοντας ἀριθμοὺς 1 - 377, πάσας τὰς φορητὰς εἰκόνας τῆς συλλογῆς μας. Ἐκάστης εἰκόνας παρέχονται ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ αἱ διαστάσεις, ὁ ζωγράφος καὶ ἡ χρονολογία (ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν καὶ τὰ δύο στοιχεῖα ταῦτα), ἡ θέσις ἐνθα εὐρίσκεται (Μουσεῖον, ναός, ἀποθήκη) καὶ ὁ ἀντίστοιχος ἀριθμὸς τοῦ καταλόγου Χατζηδάκη. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὀριστικῶς τακτοποιηθείσης ἀριθμήσεως ταύτης τῶν εἰκόνων κατετάξαμεν καὶ τὰ δελτία αὐτῶν, συμπληρώσαντες καὶ διορθώσαντες αὐτὰ ἀναλόγως. Ἐντὸς τοῦ ξυλίνου κυτίου τῶν δελτίων κατετάξαμεν καὶ τὰς διαφόρους παλαιὰς φωτογραφίας ἐκάστης εἰκόνας, τὰς ὁποίας κατέχομεν καὶ πολλαὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἐνδιαφέρουσαι διὰ τὴν ἱστορίαν των, διότι δεικνύουν τὴν παλαιάν, πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ, κατάστασιν αὐτῶν. Ἐντὸς μεγαλύτερου ξυλίνου κυτίου κατετάξαμεν τὰ πολλαπλᾶ ἀντίτυπα τῶν νέων φωτογραφιῶν τῶν εἰκόνων, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ διατίθενται εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους. Ἐξ ἄλλου, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γενομένης κατατάξεως, ἐτοποθετήσαμεν εἰς εἰδικῶς ἀγορασθέντα τρία

μεγάλα μετάλλινα κυτία τὰ ἀρνητικά, παλαιὰ ἢ νέα, ὑάλινα ἢ ἐκ διαφανοῦς πλαστικῆς ὕλης, τῶν εἰκόνων τοῦ Ἰνστιτούτου. Τοιοῦτοτρόπως ἀποκατεστάθη ὀριστικῶς ἡ τάξις εἰς τὰς πολυαριθμούς φωτογραφίας καὶ τὰς ἀρνητικὰς πλάκας τῶν εἰκόνων, αἵτινες ἐφέροντο τοποθετημέναι ἀτάκτως καὶ ἐπισημασθῶς ἐντὸς χαρτίνων κυτίων καὶ ἦσαν πρακτικῶς ἀχρησιμοποίητοι. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ κατάταξις αὕτη, συνδυαζομένη πρὸς τὰς νέας ἐρεῦνας τῶν ἀρχείων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, θὰ διευκολύνῃ καὶ θὰ καταστήσῃ πληρεστέραν τὴν παρασκευαζομένην νέαν ἔκδοσιν τοῦ καταλόγου τοῦ κ. Μ. Χατζηδάκη.

Τὸ Μουσεῖον τῶν εἰκόνων συνεκέντρωσε καὶ ἐφέτος πλῆθος ἐπισκεπτῶν, Ἑλλήνων καὶ ξένων, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ εἰδικοί ἐπιστήμονες. Τὴν 26 Μαρτίου ἐδέχθημεν τὴν ὁμαδικὴν ἐπίσκεψιν τῶν φοιτητῶν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ γνωστοῦ βυζαντινολόγου καθηγητοῦ κ. Charles Delvoye.

Ἐποφελήεντες τῆς ἐπισκέψεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Paul Filippot, ὑποδιευθυντοῦ τοῦ ἐν Ρώμῃ «Centre International d'études pour la conservation et la restauration des biens culturels», τοῦ ἰδρυθέντος ὑπὸ τῆς Unesco, ἀπηυθύνσαμεν εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ κέντρου τούτου καθηγητὴν κ. Harold J. Plenderleith ἔγγραφον ἐρώτημα περὶ τοῦ ἂν δυνάμεθα ἀκινδύνως νὰ μετατοπίζωμεν τὰς εἰκόνας τῆς συλλογῆς μας δι' ἐνδεχομένης ἐκθέσεις. Ἡ κατηγορηματικὴ ἀπάντησις τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν ὑπῆρξεν ὅτι μεταφορὰ τῶν εἰκόνων τούτων ἐκτὸς τῆς Βενετίας, ἔνθα ἔχουν ἐπὶ αἰῶνας ἐγκλιματισθῆ, θὰ ἐξέθετεν αὐτὰς εἰς σοβαροὺς κινδύνους καὶ πρέπει μᾶλλον ν' ἀποκλεισθῆ.

Ἡ ἀνάγκη ἐκτυπώσεως ἐγχρῶμων πινάκων τῶν ὠραιότερων εἰκόνων τῆς συλλογῆς μας ἦτο ἀπὸ πολλοῦ αἰσθητὴ, ἀλλὰ προσέκρουεν εἰς τὸ μέγεθος τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς τοῦτο σοβαρῶν δαπανῶν. Εὐτυχῶς τοῦτο κατέστη ἐφέτος δυνατόν χάρις εἰς τὴν ὠραίαν ἰδέαν, τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὸ εὐγενὲς ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Τσάτσου, προέδρου καὶ διευθύνοντος συμβούλου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀνωνύμου Γενικῆς Ἑταιρείας Τσιμέντων (Α.Γ.Ε.Τ.). Ὁ κ. Τσάτσος, ὅστις εἶχεν ἐπισκεφθῆ πέρυσι τὸ Μουσείον μας, προέτεινεν, ὅπως τὸ προσεχές, διὰ τὸ ἔτος 1970, ἐπιτραπέζιον ἡμερολόγιον τῆς Ἑταιρείας ταύτης διακοσμηθῆ δι' ἐγχρῶμων πινάκων ἐξ εἰκόνων τῆς συλλογῆς μας πρὸς προβολὴν τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν, δεδομένου ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ἡμερολόγιον ἀποστέλλεται κατ' ἔτος δωρεὰν εἰς 4000 παραλήπτας ἐν Ἑλλάδι καὶ 10.000 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Τὴν πρότασιν ταύτην ἐδέχθημεν καὶ ἐνέκρινε καὶ ἡ Ἐποπτικὴ Ἐπιτροπὴ. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ὡς ἄνω Ἑταιρεία ἀνέλαβεν ἰδίαις δαπάναις τὴν φωτογράφησιν τῶν ἐπιλεγέντων ἔργων δι' εἰδικοῦ φωτογράφου ἀποσταλέντος ἐξ Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖον διηκολούναμεν εἰς τὸ ἔργον του, καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ἡμερολογίου, τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησε πρὸ μικροῦ. Τὸ ἐξαιρέτως καλαισθητὸν Ἠμερολόγιον τοῦτο, ἐκτυπωθὲν ἐπιμελείᾳ τοῦ ζωγράφου Σπ. Βασιλείου, φέρει ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ ὠραίαν χαλκογραφίαν τοῦ Ἰταλοῦ καλλιτέχνου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος Domenico Lovisa, παριστάσαν τὸ Campo dei Greci μετὰ τῆς Φλαγγινεῖου Σχολῆς, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ κωδωνοστασίου, καὶ εἰς τὰ ἐνδιάμεσα τῶν φύλλων του περὶ τὰς τριάκοντα ὠραίαις

χρωμολιθογραφίας ἕξ εἰκόνων τοῦ Ἰνστιτούτου ἢ λεπτομερειῶν αὐτῶν¹² καὶ δύο ἐκ μικρογραφιῶν τοῦ γνωστοῦ χειρογράφου τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου¹³. Ἐν ἀρχῇ προτάσεται βραχὺ σημείωμα περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας, συνταχθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὡς καὶ ἕτερον περὶ τῶν εἰκόνων αὐτῆς, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Χατζηδάκη, εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν ἀγγλικὴν. Εἶναι περιττὸν νὰ τονίσω πόσον θὰ συντελέσῃ διὰ τὴν γνωριμίαν διεθνῶς τοῦ Ἰνστιτούτου μας καὶ τὴν ἀποτίμησιν τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτοῦ θησαυρῶν ἢ λαμπρὰ αὕτη ἔκδοσις. Πλὴν τοῦ ἠθικοῦ ὅμως κέρδους τούτου, τὸ ἡμέτερον ἴδρυμα θ' ἀποκομίσῃ καὶ ὕλικὸν κέρδος, διότι ὁ κ. Τσάτσος ἐπέτρεψεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνατύπωσιν 2-3 χιλιάδων χρωμολιθογραφιῶν ἐκάστης τῶν 28 εἰκόνων, τὰς ὁποίας τώρα δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας τοῦ Μουσείου μας. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἰανουάριον 1970 ἔκθεσις τῶν χρωμολιθογραφιῶν τούτων, ὡς καὶ δεκαεὺς ἀντιγράφων τῶν εἰκόνων μας, γενομένων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ζωγράφων Φωτίου καὶ Λυδίας Σαρρῆ, εἰδικῶς ἀποσταλέντων εἰς Βενετίαν ὑπὸ τοῦ κ. Τσάτσου, ἥτις ἔκθεσις θὰ διοργανωθῇ ὑπὸ τούτου ἐν Ἀθήναις, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ ξενοδοχείου «Hilton», θὰ παράσῃ νέαν εὐκαιρίαν προβολῆς τοῦ ἡμετέρου ἰδρύματος εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν. Ὑπάρχει μάλιστα ἐλπίς νὰ δυνηθῶμεν νὰ μεταφέρωμεν τὴν ἔκθεσιν ταύτην καὶ εἰς Πειραιᾶ, Θεσσαλονίκην, Ἡράκλειον καὶ ἄλλαχοῦ.

ς) Φωτογραφικὸν ἀρχεῖον.— Ἡ κατάταξις καὶ ἡ εἰς εἰδικὸν βιβλίον καταγραφὴ τοῦ συγκροτηθέντος φωτογραφικοῦ ἀρχείου τοῦ Ἰνστιτούτου συνεπληρώθη ἐφέτος ὑπὸ τοῦ φιλοξενουμένου κ. Γ. Πλουμίδη. Εἰς τὰς παλαιὰς φωτογραφίας καὶ μικροταινίας προσετέθησαν καὶ αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1968 γινόμεναι ἐκ διαφόρων χειρογράφων ἢ ἐντύπων. Τοιοῦτοτρόπως τὸ τμήμα Α (= Διαφανῆ διὰ προβολᾶς) περιέλαβεν ἤδη ἀριθμοὺς ἀπὸ 1-258 ἐντὸς 7 εἰδικῶν πλαστικῶν θηκῶν, τὸ τμήμα Μ (= Μικροταινίαι) ἐπλουτίσθη διὰ τῶν ἀριθμ. 49-58 καὶ τὸ τμήμα Φ (= Φωτογραφίαι) περιλαμβάνει μέχρι σήμερον τοὺς ἀριθμοὺς 1-115. Ὡς πρὸς τὸ τμήμα Α (= Ἀρνητικά φωτογραφικὰ πλάκες), τοῦτο, ὡς ἐλέγχθη ἀνωτέρω (ἐδάφ. ε'), ἐτοποθετήθη εἰς τρία μεγάλα μετάλλινα κυτία καὶ περιέχει ἀποκλειστικῶς ἀρνητικά τῶν εἰκόνων τῆς συλλογῆς μας. Σημειωτέον ὅτι, ὡς συνέστησεν εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀπὸ 27 Νοεμβρίου 1969 ἐπιστολῆς του ὁ εἰδικὸς τεχνικὸς σύμβουλος τῆς Unesco κ. Υ. Ρ. Kathpalia, ὅστις ἐπεσκέφθη τὸ Ἰνστιτούτον μας πρὸς ὑπόδειξιν τῶν μεθόδων συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς τῶν ἐγγράφων καὶ κειμηλίων του, εἶναι ἀπαραίτητον, ὅπως κατασκευάσωμεν εἰδικὴν αἴθουσαν κλιματισμοῦ πρὸς φύλαξιν τῶν μικροταινιῶν, διότι ἄλλως κινδυνεύει νὰ καταστραφῶν. Τοῦτο θ' ἀπαιτήσῃ δαπάνας, εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον.

ζ) Μνημεῖα Ἑλλήνων κ. ἄ. ὁρθοδόξων εἰς τὰ κοιμητήρια τοῦ Λιβόρνου καὶ τῆς Βενετίας.— Ἐποφεληθέντες τῆς ἐπισκέψεως τοῦ κ. Vladimir Boutchik, Ρώσου συνταξιούχου βιβλιοθηκαρίου τῆς Σορβόννης, παρεκαλέσαμεν αὐτόν, ὅπως μεταγράψῃ καὶ μεταφράσῃ χάριν ἡμῶν τὰς εἰς ρωσικὴν γλῶσ-

12. Αὗται εἶναι, κατὰ σειρὰν ἐκτυπώσεως, αἱ ὑπ' ἀριθμ. μητρώου 28, 242, 87, 29, 28, 69, 71, 12, 236, 237, 220, 19, 7, 31, 240, 28, 27, 5, 215, 29, 27, 54, 218, 16, 9, 54, 32, 10, 28.

13. Ἐκ φφ. 54ν καὶ 155r (ἀριθμ. 65 καὶ 191 τῆς ἐκδόσεως Ἀ. Ξυγγοπούλου).

σαν έπιγραφάς τοῦ ἑλληνικοῦ κοιμητηρίου τοῦ Λιβόρνου, τὰς ὁποίας εἶχομεν ἀντιγράψαι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Μεταβάντες δὲ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐν τῇ πρὸς βορρᾶν τῆς Βενετίας νησίδι τοῦ San Michele ἑλληνικὸν κοιμητήριον, ἀντεγράψαμεν καὶ μετεφράσαμεν τῇ βοήθειᾳ του καὶ τὰς ἐν αὐτῷ ρωσικὰς ἐπιγραφάς. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐλάβομεν φωτογραφίας τῶν ἀξιολογωτέρων ἑλληνικῶν ἐνεπιγράφων μνημείων τοῦ κοιμητηρίου τούτου. Σημειωτέον ὅτι, μερίμνη τοῦ δραστηρίου προξένου τοῦ Λιβόρνου κ. Ἰωάννου Μανδάλη, ἐπεσκευάσθη ἡ στέγη τοῦ ναοῦ τοῦ αὐτόθι ἑλληνικοῦ κοιμητηρίου καὶ ἠὺς ἐπερίσθη ὁ χώρος, ἔνθα εὐρίσκονται τὰ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, περὶ ὧν διέλαβον ἐν τῇ περυσινῇ μου ἐκθέσει. Τὰς ἀνακαινιστικὰς ἐργασίας θὰ συνεχίσωμεν καὶ κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη, διαθέτοντες κατ' ἔτος ἀνάλογον πίστωσιν.

5) ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου ἐπλουτίσθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διὰ 300 σχεδὸν νέων βιβλίων (ἀριθ. εἰσαγ. 2081 - 2378), προελθόντων ἐξ ἀγορῶν, δωρεῶν ἢ ἀνταλλαγῶν. Πολύτιμος ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Γενναδείου Βιβλιοθήκης δωρεὰ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος ἐπτατόμου καταλόγου αὐτῆς¹⁴, περιλαμβάνοντος ὑπὲρ τὰς 100.000 λημμάτων. Ὡς μικρὸν ἀντάλλαγμα ἀπεστείλαμεν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ταύτην 53 βιβλία ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης. Ἄλλοι δωρηταὶ βιβλίων εἰς τὸ Ἰνστιτούτον ὑπῆρξαν ἐφέτος ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τὸ Β. Ἰδρυμα Ἐρευνῶν, τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας Κυβερνήσεως, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, οἱ κ. κ. Ν. Τωμαδάκης, Γ. Ζώρας, Bruno Lavagnini, Λ. Βρανούσης, Κ. Μέρτζιος, Κ. Τριανταφύλλου, Ε. Λουῖζος κ. ἄ., πρὸς τοὺς ὁποίους πάντας εἴμεθα εὐγνώμονες. Δυστυχῶς ἡ βιβλιοθήκη μας πολλῶ ἀπέχει εἰσέτι ἀπὸ τοῦ νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Θὰ ἀπαιτεῖτο πρὸς τοῦτο δαπάνη 1.000.000 δρχ. τοῦλάχιστον καὶ λυπούμεθα διότι ὄχι μόνον δὲν διαθέτομεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαζόμεθα νὰ περικοπῶμεν κατ' ἔτος τὰ πρὸς πλουτισμὸν αὐτῆς ἀπαραίτητα κονδύλια ἐξ αἰτίας ἄλλων ἐπιτακτικωτέρων ἀναγκῶν.

6) ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 1969 διωργανώσαμεν δύο ἐπιστημονικὰς διαλέξεις.

Ἡ πρώτη, ὁργανωθείσα ὑφ' ἡμῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου (Università Popolare), ἐγένετο τὴν 6 Μαρτίου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Mario Napoli, Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων τοῦ Salerno, με θέμα «Τὰ ἑλληνικὰ ζωγραφικὰ ἔργα τοῦ Paestum». Ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Napoli ἀνακάλυψις τῶν ὠραίων ἔργων τούτων, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται τὰ ἀρχαιότερα ἑλληνικὰ ζωγραφικὰ ἔργα, ἔσχεν, ὡς γνωστόν, διεθνῆ ἀπήχησιν καὶ διὰ τοῦτο ἡ διάλεξις του, συνοδευομένη ὑπὸ φωτεινῶν προβολῶν, ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἡ δευτέρα διάλεξις ἐγένετο τὴν 15 Ἀπριλίου ὑπὸ τοῦ κ. Λίνου Πολίτη, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστή-

14. Catalogue of the Gennadius Library American School of Classical Studies at Athens, vol. 1 - 7, G. K. Hall & Co., 70 Lincoln Street, Boston, Massachusetts 1968.

μιον Θεσσαλονίκης. Ὁ διακεκριμένος ἐρευνητὴς ὠμίλησε μὲ θέμα «Πέντε Ἑλληνες ποιηταί: Σολωμός, Κάλβος, Παλαμᾶς, Καβάφης, Σικελιανός» εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν καὶ προεκάλεσε τὸ ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον τοῦ πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου του. Τοὺς ὁμιλητὰς παρουσίασεν εἰς τὸ κοινὸν ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου.

7) ΠΑΡΟΧΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ἐναγράφωμεν κατωτέρω, ὡς καὶ κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, τοὺς πολυαρίθμους μελετητὰς, Ἑλλήνας καὶ ξένους, οἵτινες ἀπηυθύνθησαν εἰς τὸ Ἰνστιτούτον γραπτῶς ἢ ἐπεσκέφθησαν αὐτὸ ἢ καὶ εἰργάσθησαν πρὸς εὔρεσιν πληροφοριῶν ἐπὶ ἀπασχολούντων αὐτοὺς ἐπιστημονικῶν θεμάτων.

Δι' ἀλληλογραφίας παρεσχέθησαν πληροφορίες εἰς τὸν κ. Κωνστ. Πιζάνην (Τεργέστη) περὶ τῆς κυριωτέρας βιβλιογραφίας τῆς ἀναφερομένης εἰς τὰς μετὰ τοῦ Βυζαντίου σχέσεις τῆς Βενετίας, εἰς τὴν Δίδα Enrica Follieri (Ρώμη) περὶ προβλημάτων τινῶν τῆς ὑπ' αὐτῆς παρασκευασθείσης κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ στιχουργήματος «*Διήγησις Βελισσαρίου*», εἰς τὴν κ. Elisabetta Lucchesi Palli (Ρώμη) περὶ τῆς ἐν τῇ συλλογῇ μας εἰκόνας τῆς Σταυρώσεως τοῦ Ἑμμαν. Λαμπάρδου, εἰς τὸν κ. Raoul Guêze (Ρώμη) περὶ βιβλιογραφίας ἀφορώσης εἰς τοὺς ἐν Ἑπτανήσῳ νοταρίους, εἰς τὴν κ. Ντουίλαν Μουρίκη (Ἀθήναι) περὶ εἰκόνων τῆς συλλογῆς μας, τῶν ὁποίων ἀπεστείλαμεν φωτογραφίας, εἰς τὴν κ. Θέμιν Σιαπκαῖα - Πιτσιλίδου (Ἀθήναι) περὶ τοῦ κώδικος *Venet. Marc. Gr. IX, 32* (1287), τοῦ ὁποίου ἀπεστείλαμεν μικροταινίαν, εἰς τὸν κ. Ντῆνον Κονόμον (Ἀθήναι) περὶ τῆς εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας δέσμης *Consultori in June* ἀριθ. 482, τῆς ὁποίας ἀπεστείλαμεν φωτογραφίας, εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς Σχολῆς Ἀρχιτεκτόνων τοῦ Ε. Μ. Πολυτεχνείου (Ἀθήναι) περὶ τοῦ βενετικοῦ φρουρίου τῆς Σπιναλόγκας, εἰς τὴν κ. Ἀβιγαήλ Νικοκάβουρα (Κέρκυρα) περὶ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Μεγάλου Mocenigo, τοῦ ὁποίου ἀπεστείλαμεν φωτογραφίαν, εἰς τὸν κ. Γεράσιμον Πεντόγαλον (Ἀργοστόλιον Κεφαλληνίας) περὶ τῆς ἐν κώδ. *Ven. Marc. Gr. 446* (φ. 283) ἐπιστολῆς ὑπ' ἀριθ. 288 πρὸς Ἰωσήφ Ρακενδύτην, τῆς ὁποίας ἀπεστείλαμεν φωτογραφίας, εἰς τὸν κ. Διονύσιον Ρώμαν (Ζάκυνθος) περὶ θεμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν Ζάκυνθον ἐπὶ Βενετοκρατίας, εἰς τὸν κ. Ἀριστείδην Κουδουνάρη (Λευκωσία Κύπρου) περὶ τῆς σημασίας τοῦ ὄρου «καμινάρης», εἰς τὸν κ. François Daumas (Κάϊρον) περὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ ἔργου «Ἑρμηνεῖα τῆς ζωγραφικῆς τέχνης» Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, εἰς τὴν κ. Καρολίαν Kreidl - Παπαδοπούλου (Βιέννη) περὶ εἰκόνων τῆς συλλογῆς μας, τῶν ὁποίων ἀπεστείλαμεν καὶ φωτογραφίας, εἰς τὴν κ. Madeleine Adriaenses (Ἀμβέρσα) περὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. 96, 116 καὶ 123 εἰκόνων τῆς συλλογῆς μας, τῶν ὁποίων ἀπεστείλαμεν φωτογραφίας, εἰς τὸν κ. Ἡλίαν Χαριτάκη (Λονδίνον) περὶ τῆς εὐγενοῦς κρητικῆς οἰκογενείας Σκορδίλη, εἰς τὸν κ. H. S. Davies (Ὁξφόρδη) περὶ τοῦ θέματος τοῦ τροχοῦ τῆς τύχης εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν καὶ εἰς τὸν κ. Κωνστ. Τρυπάνην (Σικάγον) περὶ τῶν περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Βιτσέντζου Κορνάρου προσφάτων ἐν Βενετίᾳ ἐρευνῶν.

Ἐπεσκέφθησαν δὲ τὸ Ἰνστιτούτον καὶ εἰργάσθησαν ἐν αὐτῷ, εἰς τὴν βιβλιοθήκην, τὰ ἀρχεῖα ἢ τὸ Μουσεῖον (οἱ πλεῖστοι κατ' ἐπανάληψιν) ἢ συνεβουλευθήσαν τὸν διευθυντὴν περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν θεμάτων ὁ κ. Antonio Carile (Βενετία) περὶ

τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας τῆς ἀφορώσης εἰς τὰς ἀπογραφὰς καὶ τοὺς καταλόγους τοπωνυμίων τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ Φραγκοκρατίας καὶ Βενετοκρατίας, ἡ κ. Giovanna Sprezzani (Βενετία) περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Torquato Tasso εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Γουζέλη ἑλληνικῆς μεταφράσεως (1807) τῆς «Gerusalemme Liberata», ὁ κ. Egidio Robazza (Mestre) περὶ τῆς νομικῆς θέσεως τῶν ἐν Βενετία Ἑλλήνων, ὁ αἰδεσιμώτατος Don Giorgio Fedalto (Παδούη) περὶ βιβλιογραφίας ἀναφερομένης εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὸ 1204 λατινικὴν ἱεραρχίαν, ὁ κ. Giovanni Gorini (Παδούη) περὶ ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς εἰς ἀνευρεθέντα αὐτόθι χρυσοῦν δακτύλιον, ἡ Δις Anna Gentilini (Παδούη) περὶ ζητημάτων τοῦ λεξιλογίου τοῦ Κάλβου, ὁ κ. Gino Del Forno (Udine) περὶ τῆς εἰς τὸν Εὐστάθιον Θεσσαλονίκης ἀναφερομένης νεωτέρας βιβλιογραφίας, ὁ κ. Θεόδωρος Γεωργιλαδάκης - Fischetti (Modena) περὶ τῆς προσφάτου βιβλιογραφίας τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν βενετοκρατουμένην Κρήτην, ὁ Monsignor Paul Canart (Ρώμη) περὶ τοῦ βίου τοῦ κωδικογράφου Ἰωάννου Ναθαναήλ, ἡ Δις Laura Olivetti (Ρώμη) περὶ τῶν βενετικῶν μνημείων τῆς Χίου, ὁ κ. Attila Fay (Γενούη) περὶ Ἰωνᾶ τοῦ Προφήτου εἰς τὴν νεοελληνικὴν τέχνην καὶ λογοτεχνίαν, ἡ κ. Κάντω Φατούρου - Ἡσυχάκη (Ἀθήναι) περὶ τῆς νεωτέρας βιβλιογραφίας τῆς ἀναφερομένης εἰς τὰ βενετικά μνημεῖα τῆς Κρήτης, ἡ κ. Μιχαῖλα Ἀβέρωφ (Ἀθήναι) περὶ τῆς νεωτέρας βιβλιογραφίας τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς Κύπρου Αἰκατερίνην Cornaro καὶ εἰς τὴν Καρλότταν Lusignan, ὁ καθηγ. κ. Χ. Μπούρας (Θεσσαλονίκη) περὶ τῆς νεωτέρας βιβλιογραφίας τῆς ἀναφερομένης εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι βενετικά μνημεῖα, ἡ Δις Chantal de Lescazes (Παρίσιοι) περὶ τῆς βιβλιογραφίας τῆς ἀναφερομένης εἰς τὰς πρὸ τοῦ 1204 βενετοβυζαντινὰς σχέσεις, ὁ κ. Felix Fuhrich (Παρίσιοι) περὶ ἑλληνικῆς λεξικογραφίας, ὁ αἰδεσιμώτατος Don H. D. Saffrey (Παρίσιοι) περὶ τῶν εἰς τὸν Βησσαρίωνα ἀναφερομένων προσφάτων ἐρευνῶν, ὁ κ. Wolfram Hogrändner (Βιέννη) περὶ βιογραφικῶν τοῦ κωδικογράφου Ἀνδρέου Δαρμαρίου, ἡ κ. Yvonne Barns (Λονδίνον) περὶ τῶν εἰς τὰ χειρόγραφα Εὐαγγέλια τοῦ Ἰνστιτούτου μικρογραφιῶν, ὁ κ. Wend Krumholtz (Χαϊδελεβέργη) περὶ τῶν φρουρίων καὶ τῶν ὀχυρώσεων τῆς βενετοκρατουμένης Κρήτης, ὁ κ. B. J. Slot (Leiden) περὶ τῆς βιβλιογραφίας τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὁ κ. Marek Starowieysky (Βαρσοβία) περὶ τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πατρολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὁ καθηγ. David Jacoby (Ἰσραήλ) περὶ τῆς προσωπικότητος καὶ τῶν αὐτογράφων τοῦ ἐν Βενετία δρᾶσαντος περὶ τὸ 1700 Ἰωάννου Χαλκιοπούλου, ὁ κ. Douglas Lewis (Οὐάσιγκτων Ἡνωμ. Πολιτειῶν) περὶ τῶν εἰς τὸ Campo dei Greci οἰκοδομικῶν ἔργων τοῦ Βενετοῦ ἀρχιτέκτονος Baldassar Longhena καὶ ὁ κ. καὶ ἡ κ. Ε. Παναγοπούλου (Ἅγιος Φραγκῖσκος Ἡνωμ. Πολιτειῶν) περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ καὶ Ἑπτανήσῳ λατινικῶν μονῶν καὶ περὶ τῆς εἰς τὴν πολιτειακὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν τοῦ βενετικοῦ κράτους ἀναφερομένης βιβλιογραφίας. Πάντας τοὺς ἀνωτέρω προσεπαθήσαμεν νὰ βοηθήσωμεν παντοιοτρόπως εἰς τὰς ἐρεῦνας των καὶ νὰ λύσωμεν τὰς ἀπορίας των.

8) ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΑΛΛΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ἡ συνεργασία τοῦ Ἰνστιτούτου μετ' ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ του εἰς διεθνή ἐπιστημονικά συνέδρια συνεχίσθησαν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1969¹⁵. Τοιοῦτοτρόπως:

α) Λίαν ἐνεργὸς ὑπῆρξεν ἡ συμμετοχὴ καὶ συνεργασία τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου μετὰ τῶν ἀρμοδίων κύκλων τῆς Ἐπιτροπῆς Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν τῆς Ἁγίας Ἐδρας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῶν ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν, Θεσσαλονίκης καὶ Χάλκης ἀφ' ἑτέρου πρὸς διοργανώσεις καὶ διεξαγωγὴν τοῦ Διεθνoῦς Ἱστορικοῦ Διεκκλησιαστικοῦ Συνεδρίου, τοῦ συνελθόντος ἀπὸ 30 Ἀπριλίου μέχρι 4 Μαΐου εἰς Βαγί, ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν προστασίαν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα Α' καὶ τοῦ Πάπα Παύλου Σ', με θέμα «*Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τοῦ Η' μέχρι τοῦ ΙΣ' αἰῶνος. Ἀπόψεις καὶ προβλήματα*». Περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Συνεδρίου τούτου ὑπέβαλον ἤδη λεπτομερῆ ὑπηρεσιακὴν ἔκθεσιν. Ἐνταῦθα περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ ὑπογραμμίσω μόνον τὴν θετικὴν συμβολὴν τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συνεδρίου. Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου ἐχρησίμευσεν ὡς ὁ κύριος σύνδεσμος μετὰ τῶν ἐπιστημόνων τοῦ Βατικανοῦ, οἵτινες διοργάνωσαν τὸ Συνέδριον, καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ὀρθοδόξων ἐκπροσώπων καὶ συνέδρων. Μετέφρασε τὸ ἐκτυπωθὲν Ἰταλικὸν πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου εἰς τὴν ἑλληνικὴν, καθὼς καὶ τὰς ἐπίσημους πατριαρχικὰς καὶ παπικὰς ἐγκυκλίους, κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ Συνεδρίου καὶ τὰς συσκέψεις τῆς ἑξαμελοῦς μικτῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς διηκόλυνε τὰς συνεννοήσεις. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ συνεδρίου παρουσίασεν Ἰταλιστὴν εἰσήγησιν με θέμα «*Ἡ ἐν Βενετία Ἑλληνικὴ Κοινότης καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι Φιλαδελφείας*»¹⁶. Τέλος, ἐδέχθη νὰ μετάσχη τῆς πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν πρακτικῶν τοῦ συνεδρίου μικτῆς ἑλληνοἰταλικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἑλληνικῶν κειμένων. Τὰ πρακτικὰ θὰ ἐκταθοῦν, ὡς ὑπολογίζεται, εἰς δύο ἢ τρεῖς ὀγκῶδεις τόμους.

β) Τὸ ἡμέτερον Ἰνστιτούτον, μὴ δυνηθὲν νὰ μετάσχη τῶν ἐργασιῶν τοῦ πρώτου Διεθνoῦς Κυπρολογικοῦ Συνεδρίου ἐν Λευκωσίᾳ διὰ τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ (ἀψηχολη-

15. Περὶ τῆς ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ ὀργανωθείσης τὸ 1968 συνόδου τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως Βυζαντινῶν Σπουδῶν (περὶ ἧς διέλαβον εἰς τὰ «Θησαυρίσματα», τόμ. 5, 1968, σ. 281-285) βλ. νῦν τὸ εἰς αὐτὴν κατὰ μέγα μέρος ἀφιερωμένον τεύχος IV (1968) τοῦ «Bulletin d'Information et de Coordination» τῆς Association Internationale des Études Byzantines (ἰδίᾳ σ. 3-36) καὶ MARIE ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Réunion statutaire de l'Association Internationale des Études Byzantines (Venise, 9-13 septembre 1968) (Préparation du XIVe Congrès International - Roumanie 1971), «Revue des Études Sud-Est Européennes», τόμ. 7 (1969), σ. 543-546.

16. Πρβλ. καὶ τὴν ἐν σ. 7-112 τοῦ τόμ. 6 τῶν «Θησαυρισμάτων» ἐργασίαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Συλλογὴ ἀνεκδότων ἐγγράφων (1578-1685) ἀναφερομένων εἰς τοὺς ἐν Βενετία μητροπολίτας Φιλαδελφείας».

μένου με τὸ συνέδριον τοῦ Bari), ἐξεπροσωπήθη ὑπὸ τῆς πρῶν διευθυντρίας του καθηγητρίας κ. Σοφίας Ἀντωνιάδη, ἣτις καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ μεσαιωνικοῦ τμήματος κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ συνεδρίου. Σημειωτέον ὅτι τοῦ συνεδρίου μετέσχον αἱ πρῶν ἐρευνήτριαι τοῦ Ἰνστιτούτου Δίδες Μαρία Χαιρέτη καὶ Χρύσα Μαλτέζου.

γ) Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου, ὀρισθεὶς διὰ τοῦ ἀπὸ 4/11/1969 ὑπ' ἀριθ. 3495 ἐγγράφου τῆς Διευθύσεως Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως ὡς Ἐπίτροπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν XXXV Biennale τῆς Βενετίας, μετέσχεν ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ταύτην τριῶν συσκέψεων τῶν Ἐπιτρόπων 22 ἐν ὄλῳ χωρῶν, συγκληθεισῶν ἐν Βενετίᾳ τὴν 10^{ην} καὶ 11^{ην} Δεκεμβρίου πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων περὶ τῆς ὀργανώσεως καὶ τοῦ προγράμματος τῆς ὡς ἄνω ἐκθέσεως. Περὶ τῶν συζητηθέντων θεμάτων ὑπέβαλε σχετικὴν ἐκθεσιν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τὸ ἑλληνικὸν περίπτερον τῆς ἐκθέσεως ἀνακαινιστικῶν ἔργων.

δ) Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας Association Gréco - Suisse «Jean Gabriel Eynard», ἔδωσε γαλλιστὶ διάλεξιν τὴν 28^{ην} Νοεμβρίου μετὰ τὸν τίτλον «Cinq siècles d'histoire de la Communauté Grecque de Venise. Son apport culturel et ses trésors d'art» μετὰ φωτεινῶν προβολῶν εἰκόνων τῆς συλλογῆς τοῦ Ἰνστιτούτου. Τὴν διάλεξιν προσεκήθη ἤδη νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ εἰς πανεπιστήμια καὶ πόλεις τῆς Γαλλίας.

ε) Ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Treccani τοῦ ἐκδίδοντος τὸ μνημειῶδες «Dizionario biografico degli italiani» ἐζητήθη ἡ συνεργασία τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου πρὸς σύνταξιν εἰδικῶν ἄρθρων ἐν τῷ λεξικῷ τούτῳ.

ς) Συνεχίσθη καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἡ πέρυσιν ἀρξασμένη συνεργασία τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου μετὰ τοῦ κ. Antonio Lombardo, Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Ἀρχείων τῆς Ἰταλίας, καὶ τῶν ἀρμοδίων τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας πρὸς τακτοποίησιν τῶν ἐν αὐτῷ σειρῶν τοῦ ἀρχείου τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης. Τῇ συνεργασίᾳ τοῦ κ. Lombardo καὶ τῆς Δίδος Maria Francesca Tiepolo, ἐμελετήθησαν αἱ κυριώτεραι σειραὶ τοῦ ἀρχείου τούτου καὶ ἐξεπονήθη ἤδη σχῆμα νέας γενικῆς κατατάξεως αὐτοῦ. Ἡ Δίς Tiepolo ἤρχισεν ἤδη ἐργαζομένη πρὸς ἀνακατάταξιν τῆς σειρᾶς «Ducali e lettere ricevute». Ἀνευρέθη τὸ ἀπὸ πολλοῦ λανθάνον πρῶτον τετράδιον αὐτῶν, τῶν ἐτῶν 1403 - 1404. Πολλὰ ἔγγραφα τῆς σειρᾶς ταύτης διεπιστώθη ὅτι φέρονται ἐσφαλμένως παρεμβεβλημένα εἰς τὴν σειρὰν «Missive e responsive», ὁπόθεν δέον νὰ μεταφερθοῦν εἰς τὰ Ducali. Ἐγένετο σκέψις καὶ περὶ κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ Corpus τῶν Ducali (ἐγγράφων τοῦ Δόγη τῆς Βενετίας πρὸς τὸν Δούκαν τῆς Κρήτης) διὰ συναγωγῆς αὐτῶν ὄχι μόνον ἐκ τῶν σειρῶν τοῦ ἀρχείου τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων σειρῶν τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας (Notatorio del Collegio, Senato Misti κλπ.). Ἡ συνεργασία θὰ συνεχισθῇ καὶ κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη πρὸς ὀλοκλήρωσιν τοῦ τόσον χρησίμου τούτου ἔργου διὰ τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ.

Διὰ πασῶν τῶν ἀνωτέρω σχέσεων καὶ συνεργασιῶν μετὰ τῶν ξένων ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων καὶ ἐρευνητῶν τὸ ἡμέτερον Ἰνστιτούτον συνεχίζει τὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν προβολὴν τῶν ἑλληνικῶν πολιτιστικῶν ἀξιῶν καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ἐπὶ διεθνούς ἐπιπέδου.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1969 πεπραγμένων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας συνάγεται, νομίζω, ὅτι τὸ ἔτος τοῦτο ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου πρὸς τὸ προηγούμενον ἀποδοτικόν, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειάς τῶν ὑποτρόφων, τῶν φιλοξενουμένων, τῶν συνεργατῶν καὶ τῶν φίλων τοῦ ιδρύματος, ὡς καὶ εἰς τὴν συμπαράστασιν τῶν ἀρμοδίων κρατικῶν ὀργάνων καὶ ὑπηρεσιῶν. Πρὸς πάντας τούτους ὁ ὑπογράφων εἶναι εὐγνώμων διὰ τὴν εἰς αὐτὸν παρασχεθεῖσαν βοήθειαν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἔργου του.

Ἐν Βενετίᾳ, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1969.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου
Μ. Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ
